

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΤΟΣ Α΄.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 26 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1881

ΑΡΙΘ. 39

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ. — Δημόσια κτίρια. — Ch. Chabaud-Arnault: Τὸ ναυτικὸν κατὰ τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα τῶν Ἑλλήνων. — Ἄσματα Ἑπειρωτικὰ. — Ἡ μουσικὴ ὑπὸ φυσιολογικῆν ἔποψιν. — Ἀλβέρτου Δυμόν: Οἱ Βούλγαροι. — Ὁ ἔρως. — Ὅμοιοι καὶ ἀνόμοιοι. — Σκέψεις Ἀλεξάνδρου Δουμᾶ υἱοῦ. — Βιβλιογραφικὸν δελτίον.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΤΙΡΙΑ

Εἰς ὅλα τὰ πεπολιτισμένα κράτη αἱ κυβερνήσεις φροντίζουσι πῶς νὰ ἐγείρωσιν ὡς πλείονα δημόσια κτίρια, διότι καὶ ἀξιοπρεπέστερον διὰ τὸ δημόσιον εἶναι νὰ ἔχη ἴδια κτίρια καὶ μᾶλλον συμφέρον. Δυστυχῶς ἐνταῦθα δὲν ἔχομεν πολλὰ ἐκ τῶν καλῶν τῶν εὐνομούμενων κρατῶν, ἐπομένως δὲν ἠδυνάμεθα νὰ ἔχωμεν καὶ δημόσια κτίρια. Ἀφήνοντες τὰς ἐπαρχίας ἃς ἴδωμεν τὰ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ πόσα καὶ ὅποια τὰ δημόσια κτίρια; Ἐν Εὐρώπῃ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὅλα τὰ ὑπουργεῖα συγκεντροῦνται εἰς ἓν κτίριον, ἀνῆκον εἰς τὸ δημόσιον· ἐνταῦθα τὰ ὑπουργεῖα εὐρίσκονται εἰς δημόσια κτίρια, ἀλλὰ πάντα οὐχί. Τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἐξωτερικῶν ἐνοικιάζει οἶκον, ὡς καὶ τὰ ὑπουργεῖα τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐνοικιάζουσιν οἰκήματα ἀνήκοντα εἰς τὴν ριζάρειον σχολήν. Καὶ ἡ γενικὴ ὑπηρεσία τῶν ὑπουργείων πολλάκις χωλαίνει, ὅταν ἀναζητῶνται ἔγγραφα τῆς ὑπηρεσίας σχετιζόμενα μετὰ δύο ἢ τριῶν ὑπουργείων, διότι οἱ ὑπάλληλοι ἀναγκάζονται νὰ τρέχωσιν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἄλλο ὑπουργεῖον. Δὲν ἀρκεῖ, ὅτι χωλαίνει ἡ ὑπηρεσία, ἀλλὰ καὶ οἰκονομικῶς εἶναι ὀλέθριον, ἀναγκαζόμενον τὸ δημόσιον νὰ πληρόνη ὑπέρογκα ποσὰ δι' ἐνοίκια.

Καὶ τοῦτα περὶ τῶν ὑπουργείων, ἀλλ' ὅποσα ἐτι ποσὰ δὲν πληρόνει τὸ δημόσιον δι' ἐπαρχεῖα, διὰ νομαρχίας, διὰ τηλεγραφεῖα κτλ. Ὅποσα δὲν πληρόνει διὰ δικαστήρια, ἀπὸ τῶν εἰρηνοδικείων μέχρι τοῦ Ἀρείου Πάγου; Δὲν ἦτο κάλλιον, καὶ ἐὰν τὸ δημόσιον δὲν εἶχε τὸ ποσὸν ὥστε νὰ ἐγείρῃ ὅλα τὰ δημόσια κτίρια ἰδίαις δαπάναις, νὰ συνάψῃ δάνεια, τὰ ὅποια χρεωλυτικῶς ν' ἀποπληρώσῃ; ἑκατοντάδες χιλιάδων δραχμῶν πληρόνονται εἰς ἐνοίκια δι' οἰκήματα, ἀναγκαιοῦντα εἰς τὸ δημόσιον καὶ ὅμως οὐδεὶς ἐσκέφθη μέχρι τοῦδε ν' ἀπαλλάξῃ ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ δημόσιον ἀπὸ τῶν ὑπερόγκων ἐνοικίων, ἐν ᾧ ἠδύνατο οἱ κυβερνηταὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν νὰ ἐγείρωσιν καὶ ἐν κτίριον, ἐὰν δὲν ἠδύνατο νὰ συνάψωσι δάνεια διὰ τοιαῦτα δημόσια κτίρια, πληροτόμενα, ὡς ἄνω εἶπομεν, χρεωλυτικῶς. ἠδύνατο ὑπὸ ἓν μέγα κτίριον νὰ συγκεντρώσωσιν ὅλα τὰ ὑπουργεῖα, ὑπὸ ἄλλο ὅλα τὰ δικαστήρια καὶ καθεξῆς.

Σήμερον διὰ τῆς Ἐπιθεωρήσεως ρίπτομεν μίαν ἰδέαν, ἣν δύναται οἱ κυβερνῶντες, ἐὰν εὐρωσιν καλήν, νὰ ἀσπασθῶσι καὶ νὰ πραγματοποιήσωσιν ἐν καιρῷ τῷ δέοντι. Πρό τινος ἠγέρθη τὸ ζήτημα ἐν τῷ δημοτικῷ Συμβουλίῳ τοῦ Δήμου Ἀθηναίων περὶ τῆς ἀνεγέρσεως δημοτικοῦ νοσοκομείου ἐκτὸς τῆς πόλεως καὶ εἰς τὸ ἐν Ἀμπελοκήποις δημοτικὸν κτῆμα·

Τῆς ιδέας ταύτης πραγματοποιουμένης, τὸ ἤδη ὑπάρχον νοσοκομεῖον μέλλει νὰ πωληθῆ, μένει ἐπομένως οἰκῆμα εὐρὺ ἔχον σπουδαῖον χῶρον εἰς τὴν διάθεσιν οἰουδήποτε ἀγοραστοῦ. Εἰς τὸν τύπον ἐρρίφθη ἡ ιδέα ν' ἀγοράσῃ τὸ ἤδη νοσοκομεῖον, ἐν περιπτώσει ἐκποιήσεως αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Δήμου, τὸ δημόσιον καὶ ἐκεῖ νὰ γίνωσι δικαστήρια. Ἡμεῖς δὲν ἀποκρούομεν τὴν ιδέαν τοῦ ν' ἀγοραστῇ τὸ δημοτικὸν νοσοκομεῖον παρὰ τοῦ δημοσίου· ἄς ἀγοράσῃ αὐτὸ τὸ δημόσιον, ὅταν πωληθῆ, ἀλλ' ἄς χρησιμεύσῃ αὐτὸ δι' ἄλλας ἀνάγκας. Ἡ συγκέντρωσις ὄλων ὁμοῦ τῶν δικαστηρίων δὲν ἐπιδέχεται ἀναβολήν, τὸ δημοσιον ὀφείλει ἐπὶ τέλους νὰ σκεφθῆ ὅπως ἐγείρῃ δικαστήρια. Ἄλλ' ὑπάρχει οἰκόπεδον εὐρὺ, ἐν τῷ κέντρῳ τῆς πόλεως, οἰκόπεδον τοῦ δημοσίου, ἐκεῖ παρὰ τὴν ὁδὸν Σταδίου, ἔνθα ἐνδικοιτῶνται τὴν σήμερον οἱ βασιλικοὶ ἵπποι. Ἄς ἀποδιώξωσιν ἐκεῖθεν τοὺς σταύλους καὶ ἄς ἐγείρωσιν κτίριον διὰ δικαστήρια, ἄς φυγαδεύσωσιν τοὺς ἵππους καὶ ἐκεῖθεν, ἔνθα συνωστίζοντο ἄλλοτε οὔτοι, ἄς ἀπονέμηται ἡ δικαιοσύνη.

ΤΟ ΝΑΥΤΙΚΟΝ

ΚΑΤΑ

ΤΟΝ ΥΠΕΡ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΑΓΩΝΑ

ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ ΤΟΥ ΓΑΛΛΟΥ

CH. CHABAUD-ARNAULT

ΠΡΟΙΟΡΧΟΥ ΦΡΕΓΑΤΑΣ

(Δημοσιευθεῖσα ἐν τῷ φύλλῳ τοῦ Ἰουλίου 1881 τῆς Revue Maritime et Coloniale.)

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

ΚΩΝΣΤ. ΝΕΣΤΟΡΙΔΟΥ

Ἡ ἐπομένη πραγματεία ἦτο ἤδη πρὸ πολλοῦ γεγραμμένη, ὅτε ἐδημοσιεύθη βιβλίον τοῦ ἀντιναύρχου κ. Jurien de la Gravière ἐπιγραφόμενον ὁ Σταθμὸς τῆς Ἀνατολῆς (La Station du Levant.) Τὸ βιβλίον ἦτο ἔνθεν μὲν ἡ διπλωματικὴ, στρατιωτικὴ καὶ κατὰ θάλασσαν ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς

ἐπαναστάσεως, ἔνθεν δὲ ἡ ἱστορία τῶν λαμπρῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ ἡμετέρου ναυτικοῦ σταθμοῦ ἐν τῇ Ἀνατολῇ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν. Ταῦτα δὲ ἦσαν γεγεγραμμένα κατὰ τὴν ἐπίσημον ἀνταπόκρισιν τῶν ἡμετέρων ναυάρχων, πλοιάρχων καὶ διπλωματῶν. Ἐδυνήθη λοιπὸν νὰ ἐξετάσω καὶ συμπληρώσω διὰ τῶν διηγήσεων τούτων, ἐξ ὧν ἐτόλμησα πολλὰ νὰ δανεισθῶ, τὰς μαρτυρίας εἰλημμένας ἐκ πηγῶν λίαν διαφόρων, αἵτινες εἶχον χρησιμεύσει ὡς βάσις τοῦ ἔργου μου.

Σήμερον, ὅτε συμβάντα ἐξαιρετικῆν ἔχοντα σπουδαιότητα, ἐπέσυραν πάλιν τὴν προσοχὴν ἐπὶ τῶν χωρῶν τῆς Ἀνατολῆς, δὲν εἶναι ἀπίθανον, ὅτι ὁ ἀναγνώστης θὰ ἔχῃ ἐνδιαφέρειν τι νὰ γνωρίσῃ τὰ κατὰ θάλασσαν συμβάντα εἰς ἃ ἡ Ἑλλάς ὀφείλει κατὰ μὲγας μέρος τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῆς. Πρὸς τὸν ἀτμόν, πρὸς τὸν θώρακα καὶ πρὸς τὸ βραδωτὸν πυροβολικὸν πόλεμος τοιοῦτος δὲν θὰ ἦτο πλέον εὐχερῆς. Ἡ σήμερον κατὰ θάλασσαν δύναμις τῶν Τούρκων δὲν ὁμοιάζει κατ' οὐδὲν πρὸς τὴν τοῦ Σουλτάνου Μαχμούτ. Πλοῖα δὲ ὅμοια πρὸς τὰ βρῖκκια τοῦ Μιαούλη δὲν θὰ ἐδύναντο νὰ μεταχειρισθῶσι κατὰ θεωρητικῶν φρεγατῶν ἢ μονιτόρων. Ναί, ἐδυνήθη μὲν ὁ Κανάρης ἔνεκα τῆς ἀμελείας τῶν Τούρκων καὶ τῆς μεγάλης αὐτῶν ἀδεξιότητος νὰ καύσῃ ἐν πολλαῖς περιπτώσεσι τὰ πλοῖα τοῦ Καρᾶ Ἀλῆ καὶ τοῦ Χοσρέβ Μουχαμέτ, ἀλλ' ὁ Χόθαρτ δὲν ἀφῆκε τὰ τορπιλλοφόρα τῶν Ῥώσων νὰ πλησιάζωσι τόσον εὐκόλως εἰς τὰ ἰδικά του.

Δὲν εἶνε λοιπὸν δυνατὸν νὰ συγκρίνωμεν τὰ κατὰ θάλασσαν τοῦ 1821—1827, ὧν πολλοὶ τῶν ἡμετέρων ἀξιωματικῶν ἐγένοντο μάρτυρες πρὸς τὰ προσφάτως γεγονότα ἐν τοῖς αὐτοῖς αἰγιαλοῖς. Ἄλλ' ὅμως αἱ ναυτικαὶ συγκρούσεις, ὧν παραίτιος ἐγένετο ὁ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας πόλεμος τῶν Ἑλλήνων, μοι ἐφάνθησαν αὐτὰ καθ' ἑαυτὰς ἄξιαι μελέτης.

Α'.

Σελῆμ ὁ Γ', ὅστις διεδέξατο ἐν τῷ θρόνῳ τῆς Τουρκίας τὸν θεῖον αὐτοῦ Ἀβδοῦλ-Χαμήτ, ἦτο ἡγεμῶν ἐμπλεως ἀγαθῶν σκοπῶν. Ἀναβὰς τὸν θρόνον ἐν στιγμῇ κρίσεως, τῷ 1789, ἠναγκάσθη μὲν νὰ υπογράψῃ μετὰ τῆς Ῥωσσίας συνθήκην ὀλεθρίαν, κατάρθρωσεν ὅμως νὰ καταβάλῃ τὰς δεινὰς ταραχὰς, αἵτινες ἠρήμωνον πολλὰς τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους καὶ ἔπειτα ἐπεδόθη ὅλος εἰς τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν τοῦ κράτους του. Δυστυ-

1) Σ. Μ. Ὡς ὁ τοῦ 1821.

χῶς ὅμως τὰ ἀναμορφωτικὰ αὐτοῦ σχέδια προσέκρουσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν κακὴν τῶν πασσάδων θέλησιν καὶ τὴν τυφλὴν ἀντίστασιν τῶν λαῶν, οἵτινες ἔδιδον ὄπλα εἰς διευκόλυσιν τῶν ἐξωτερικῶν αὐτοῦ ἐχθρῶν. Ὄφειλε νὰ πολεμήσῃ πρὸς νέας ἀνταρσίας καὶ νὰ φροντίσῃ συγγρόνως περὶ τῆς ἀσφαλείας τῶν συνόρων. Ὁ δὲ ναύαρχός του (καπετὰν πασσάς) Κουτσούκ-Χουσεῖν εἶχεν ἀποδώσει ζώην τινα εἰς τὸν ὄργανισμὸν τοῦ τουρκικοῦ ναυτικοῦ. Ὁ Κουτσούκ-Χουσεῖν βέκτης καὶ νοήμων μετεκαλέσατο ἐκ τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Σουηδίας μηχανικοὺς πρὸς ναυπήγησιν πλοίων καὶ ἀξιωματικὸς στρατιωτικὸς πρὸς ἐξάσκησιν τῶν πληρωμάτων του. Τὸ σῶμα τὸ ναυτικὸν ἀναδιοργάνωθη, ἡ ναυτικὴ σχολὴ συνέστη καὶ εἰσῆχθη εἰς τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς ὑπηρεσίας εὐπείθεια ἄγνωστος ἕως τότε. Τὰ ναυπηγεῖα τῆς Σινώπης καὶ τῆς Ῥόδου ἐτακτοποιήθησαν, συνεστήθησαν ἄλλα καὶ ἡ Τουρκία ἐκτῆτατο μετ' ὀλίγον πλοῖα στερεὰ καὶ καλῶς κατασκευασμένα, ἐν οἷς ἠριθμοῦντο εἴκοσι πλοῖα τῆς γραμμῆς.

Σελῆμ ὁ Γ', θῦμα συνωμοσίας σκευωρηθείσης ὑπὸ τῶν πασσάδων καὶ τῶν Γιαντισάρων, οὗς ἐστενοχώρουν τὰ ἀναμορφωτικὰ αὐτοῦ σχέδια, καθρέθη τῷ 1807 καὶ ἀντικατέστη ὑπὸ τοῦ ἐξαδέλφου του Μουσταφᾶ τοῦ Δ', υἱοῦ τοῦ Ἀβδοῦλ Χαμήτ. Τὸ τουρκικὸν ναυτικὸν ἔπεσε πάλιν εἰς ἐλεινὴν κατάστασιν. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι Μαχμούτ ὁ Β', ὅστις ὑπεδέξατο τὸν ἀδελφόν του Μουσταφᾶν, ἀνατραπέντα ὑπὸ νέας συνωμοσίας μετὰ ἐνὸς ἔτους βασιλείαν, ἀπεφάσισε νὰ συμπληρώσῃ τὰ ἀναμορφωτικὰ σχέδια, τὰ ὁποῖα εἰς μάτην ἀπετόλμησε νὰ πραγματοποιήσῃ Σελῆμ ὁ Γ', ἀλλ' ἡ τρομερὰ ἐπίδρασις τῶν Γιαντισάρων ἐκόλωσεν αὐτὸν ἐπὶ πολὺ νὰ ἐκτελέσῃ τὰ σχέδιά του. Ὅτε δὲ ἡ αὐτοκρατορία τῶν Γάλλων κατέπεσεν ἐκ τῶν προσβολῶν τρομερᾶς συμμαχίας, αἱ δυνάμεις τῶν Τούρκων ἦσαν ἐν μεγάλῃ ἀποσυνθέσει.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀνθρωπὸς τις μετεχειρίζετο τὰ ἔξοχα αὐτοῦ προσόντα πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐμπαθῶν αὐτοῦ ὀρέξεων, ὁ Ἀλῆ πασσάς τῶν Ἰωαννίνων ἐξέτεινε τὴν τυραννικὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν ἐπὶ πάσης τῆς Ἡπείρου καὶ σχεδὸν δὲν ἀνεγνώριζε τὴν ἐξουσίαν τοῦ Σουλτάνου. Καταδιώξας πρῶτον τοὺς χριστιανοὺς ἔν' εὐαρεστίῃ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ, ἐπειράθη ὕστερον νὰ συμμαχήσῃ μετ' αὐτῶν ἵνα καταστῆ ἀνεξάρτητος. Μαχμούτ ὁ Β' ἀπεφάσισε τέλος νὰ τιμωρήσῃ αὐστηρῶς ἀνάρτην, ὅστις περιεφρόνει

τὴν ὀργὴν του. Ὁ καπετὰν βέης (ἀντιναύαρχος) τοῦ τουρκικοῦ στόλου διετάχθη νὰ προσβάλῃ τὸν Ἀλῆ πασσάν διὰ θαλάσσης, ἐν ᾧ στρατὸς 20,000 ἀνδρῶν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Πασσάμπη ἐβάδιζεν εἰς Ἰωάνν.να. Οἱ κλέφται καὶ οἱ Σουλιῶται ἐκατέρωθεν προσκαλούμενοι ἔμειναν ἐπὶ πολὺ δισταζόντες, ἀλλ' ἐπὶ τέλους συνετάχθησαν μετὰ τοῦ Ἀλῆ. Οἱ ἀπόστολοι αὐτοῦ διεσπάρησαν τότε καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα διὰ νὰ ἐξεγείρωσι τὰς ἐπαρχίας. Ἡ ἀποστολὴ αὐτῶν δὲν ἦτο δυνατὸν ν' ἀποτύχῃ· δότι τρεῖς Ἑλλήνες ἀφανεῖς¹ εἶχον τῷ ἔντι ἰδρύσει ἑταιρίαν, ἥ; ὁ κατ' ἐπιφάνειαν μὲν σκοπὸς ἦτο νὰ διασπέρωσι τὴν χριστιανικὴν ἐκπαίδευσιν καὶ νὰ διανέμωσι βιβλία θρησκευτικὰ εἰς τοὺς Ἑλλήνας, πράγματι δὲ ἡ ἀπελευθέρωσις τοῦ Γένους. Ἡ ἑταιρία τῶν Φιλικῶν, ἥτις ἐντὸς ὀλίγου περιελάμβανεν πολυάριθμα μέλη, περιέμενεν εὐνοϊκὴν περιστάσιν πρὸς ἐπανάστασιν. Ὁ κατὰ τῆς Πύλης πόλεμος τοῦ Ἀλῆ ἐγένετο τὸ σύνθημα τῆς ἐπαναστάσεως.

Ὁ καπετὰν βέης ἐν τοσούτῳ ἐκυρίευσεν ὅλα τὰ ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Ἡπείρου μικρὰ φρούρια. Ἡ Πρέβεζα, σπουδαία πολεμικὴ θέσις, παρεδόθη αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Βελῆ, ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ πασσά τῶν Ἰωαννίνων. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ γέρον Ἀλῆς κεκλεισμένος ἐν τῇ πρωτεύουσῃ αὐτοῦ ἐμάχετο ὡς λέων κατὰ τοῦ πολιορκούντος αὐτὸν στρατοῦ, ὁ Σουλτάνος ἀπέστειλε καὶ ἄλλον στρατὸν διὰ νὰ τὸν συλλάβῃ. Μέγας ἀπόσπασμα διετάχθη νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸν Μωρέν καὶ νὰ βαδίσῃ εἰς Ἰωάννινα. Ἐπειδὴ δὲ οἱ στρατιῶται οἱ ἀποτελοῦντες μέρος αὐτοῦ προσέβαλον τοὺς κατοίκους τῶν Πατρῶν, οἱ Πατρεῖς ἐπανεστήσαν καὶ ἡ ἐπανάστασις ἐξέταθῃ μέχρι τῶν Καλαβρύτων, ὅπου ὁ ἀρχιερεὺς Γερμανὸς συνήγαγε 10,000 ἀντάρτας ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ σταυροῦ. Ὅλον δὲ τὸ μέρος τοῦτο τῆς Ἑλλάδος ἀνεστατώθη. Συγγρόνως δὲ ὁ Ὑψηλάντης ἐπειράτο νὰ ἐξεγείρῃ τὰς ἐπαρχίας τῆς Μολδοβλαχίας· ἀλλ' οἱ εἰς τὴν πρόσκλησιν αὐτοῦ ὑπακούσαντες ἐπαναστάται ὀλίγοι ὄντες κατυσφάγησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων.²

Ἡ εἰδησις τοῦ θανάτου τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου κρημασθέντος ἐν Κων πόλει κατὰ διαταγὴν τοῦ Διβανίου συνετέλεσε νὰ ἀναστατώσῃ σύμπασαν τὴν

¹) Σ. Μ. Ἐννοεῖ ὁ συγγραφεὺς τὸν ἐξ Ἰωαννίνων Ἀθαν. Τσακάλωφ, τὸν ἐξ Ἀρτις Νικόλαον Σκουφᾶν καὶ τὸν Πάτριον Ἐμ. Σάνθον.

²) Σ. Μ. Ἐν τῇ ἐν Δραγατσάνῃ ἐνδόξῳ, ἀλλ' ἀτυχῆ ἡττῇ τῶν Ἑλλήνων, καθ' ἣν ἔπεσαν οἱ πλεῖστοι τοῦ ἱεροῦ λόγου.

Ἑλλάδα. Αἱ νῆσοι Ὑδρα, Σπέτσαι, Ψαρά καὶ ἡ Κάσος συνετάχθησαν μετὰ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Στερεῆς. «Αἱ νῆσοι αὗται, γράφει ὁ ναύαρχος Jurien de la Gravière, ἦσαν βράχοι γυμνοὶ καὶ ἀπότομοι· δὲν εἶχον λιμένας ἢ τοῦλάχιστον καταφύγια πρᾶγματι ἄξια τοῦ ὀνόματος τούτου. Τὰ πλοῖα ἐπρεπε νὰ ἐπισωρεύωνται ἐν ἀνωμάλοις τόποις τῆς παραλίας, συμπεπυκνωμένα πλησίον ἀλλήλων καὶ κρατούμενα ἀκίνητα διὰ τεσσάρων καλωδίων (παλαμαριῶν). Καὶ ὅμως οἱ βράχοι οὗτοι καθέλκυον εἰς τὴν θάλασσαν κατ' ἔτος 400 πλοῖα, ὧν τὰ μικρότατα εἶχον 150—200 τόνων χωρητικότητα... Αἱ Σπέτσαι καὶ ἡ Ὑδρα ἦσαν ἀποικίαι Ἀλβανῶν, τὰ δὲ Ψαρά καὶ ἡ Κάσος κατωκλήθησαν ὑπὸ διαφόρου φυλῆς· ὠμιλεῖτο ἡ ῥωμαϊκὴ γλῶσσα, αἱ δὲ τῆς Ἡπείρου διάλεκτοι ἦσαν ἀκατάληπτοι. (Ἔπεται συνέχεια.)

ΑΣΜΑΤΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ

Ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμῷ 12 τῆς 17^{ης} 7βρίου 1881 φύλλῳ τῆς Πολιτικῆς καὶ Φιλολογικῆς Ἐπιθεωρήσεως (Revue politique et litteraire) ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ E. Miller κρίσις ἐπὶ τῆς Συλλογῆς τῶν δημοδῶν ἀσμάτων τῆς Ἡπείρου τοῦ μακαρίτου Π. Ἀραβαντινοῦ καὶ ἐπὶ τριῶν ποιημάτων τοῦ μέσου αἰῶνος ἀνεκδότων τοῦ ἀοιδίου Wagner. Ἡμεῖς ἐνταῦθα περιοριζόμεθα νὰ μεταφέρωμεν ὅσα λέγει ὁ κ. Miller περὶ τῶν δημοδῶν ἀσμάτων τῆς Ἡπείρου.

«Οἱ νέοι Ἕλληνες, λέγει ὁ κ. Miller, ἔχουσι δύο ποιήσεως εἶδη, τὸ ἐν αὐθόρμητον, κατὰ παράδοσιν καὶ ἔγγραφον, τὸ δ' ἕτερον ἄγραφον, γεννηθὲν σχεδὸν καθ' ἡν ἐποχὴν ἀνεφάνη καὶ ἡ νεωτέρα τῆς Εὐρώπης φιλολογία, καὶ γενόμενον παραγωγὸν ἀναρίθων προϊόντων. Ἀμφότερα, καίτοι λίαν διακρίμμενα, ἔχουσι ὅμως τοσαύτην σχέσιν καὶ τοσαῦτα σημεῖα ἐπαφῆς, ὥστε εἶνε ἀδύνατον νὰ σπουδάσῃ τις αὐτὰ χωριστὰ χωρὶς ν' ἀναγκασθῇ νὰ διέλθῃ ἀμφότερα. Διὰ τοῦ παρόντος ἀρρηθῶ θὰ γνωρίσωμεν δύο ἔργα ἐνδιαφέροντα καὶ ἀναφερόμενα εἰς δύο εἶδη ποιήσεως. Ἀρχόμεθα ἀπὸ τοῦ πρώτου, τῆς Συλλογῆς τῶν δημοδῶν ἀσμάτων τῆς Ἡπείρου.»

Α'.

«Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ ἀνέρχεται εἰς πολὺ ἀρχαίαν ἐποχὴν. Δὲν χρονολογεῖται, ὡς πολλοὶ

ἐπίστευσαν, ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κων/πόλεως, ἀλλ' ἦτο πάντοτε ἐν χρήσει. Ἀπὸ τοῦ 8^{ου} αἰῶνος βεβαιοῦται ἡ χρῆσις τῆς λέξεως τραγοῦδι. Ὁ λαὸς πάντοτε ἦδε καὶ συχνότατα ὑπὸ τὰ ἄσματα ταῦτα κρύπτονται γεγονότα ἱστορικά. Ἡ παρατήρησις αὕτη ἐξέπληξε πολλοὺς διασήμεους ἀνδρας. Ἡδὴ, τῷ 1776, ὁ Guilletiere ὑπέσχετο νὰ δημοσιεύσῃ ἄσματα τινὰ, ἅπερ συνέλεξεν ἐν Σπάρτῃ. Βραδύτερον, περιηγηταὶ τινες γερμανοὶ, καὶ ὁ Goethe, ὁ Montaigne, ὁ Chateaubriand, ὁ Mendelssohn, ἀνεγνώριζον καὶ ἀνεκέρυττον τὴν σπουδαιότητα τῆς κοινῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Μετὰ ταῦτα ὁ Fauirel κατέστησε ταύτην γνωστὴν ἐν Γαλλίᾳ.

«Ἐὰν οἱ Ἕλληνες, λέγει, ἀνακτῶνται τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν, ἐὰν ἡ ἡμέρα ἔρχεται, καθ' ἡν θὰ δυνηθῶσι νὰ καλλιεργῶσιν ἐν εἰρήνῃ τὰς σπανίας διανοητικὰς δυνάμεις, ἃς ἡ φύσις ἔδωκεν αὐτοῖς, τὸ πᾶν ἐνισχύει τὴν ἐλπίδα, ὅτι μετ' ὀλίγον θὰ φθάσωσι καὶ ἴσως θὰ προηγηθῶσιν τῶν ἄλλων ἡλαδῶν τῆς Εὐρώπης εἰς τὸν πολιτισμόν. Αἱ ἐπιστήμαι θ' ἀνθίσωσι καὶ πάλιν παρ' αὐτοῖς, ἡ φιλοσοφία θ' ἀνοίξῃ νέας σχολὰς καὶ αἱ ὠραῖαι τέχναι θὰ παραγάγῃσι νέα ἀριστουργήματα. Θὰ ἔχωσιν ἀναμφιβόλως καὶ μεγάλα ποιητικὰ ἔργα ἐν οἷς ἡ τέχνη θὰ πράξῃ ὅ,τι εἶνε δυνατὸν νὰ πράξῃ. Ἄλλ' εἴθε τοιαῦται ἐλπίδες νὰ μὴ κάμωσιν αὐτοὺς ν' ἀπαξιῶσωσι καθήκον ἀπλοῦν καὶ εὐκόλον! εἴθε νὰ σπεύσωσι νὰ συλλέξωσιν ὅσα ἐκ τῶν δημοδῶν ἀσμάτων αὐτῶν δὲν ἀπώλοντο! Ἡ Εὐρώπη ἔσται αὐτοῖς εὐγνώμων δι' ὅσα θὰ κάμωσι πρὸς διατήρησιν αὐτῶν καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι θὰ εὐφραίνωνται ποτε, ὅτι ἐδυνήθησαν νὰ προσεγγίσωσι τὰ προϊόντα ποιήσεως σοφῆς καὶ καλλιεργημένης πρὸς τὰ ἀπλᾶ μνημεῖα τῆς εὐφυΐας, τῆς ἱστορίας καὶ τῶν ἡθῶν τῶν πατέρων αὐτῶν.»

«Τὴν σήμερον ἐνασχολοῦνται πολὺ περὶ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς φιλολογίας καὶ τὴν δοθεῖσαν ὑπὸ τινων σοφῶν ἐν τῇ Δύσει ὄθησιν ἡσθάνθησαν καθ' ὑπερβολὴν οἱ Ἕλληνες, οἵτινες μέγαν ἔχουσι ζῆλον πρὸς περισυναγωγὴν τῶν μαρτυριῶν τῆς ἀρχαίας δημοτικῆς αὐτῶν γλώσσης πρὶν ἢ τὰ μαρτύρια τοῦτα σβεσθῶσιν ἐν τῇ δημιουργουμένῃ πλαστῇ (factice) κατὰ μίμησιν τῆς ἀρχαίας γλώσσης. Καίτοι ἐδημοσιεύθη ἤδη μέγας ἀριθμὸς δημοτικῶν ἀσμάτων, ὑπάρχουσι ὅμως πολλὰ ἀνεκδότα καὶ ἄγνωστα. Αἱ χῶραι τῆς Ἑλλάδος καὶ ἰδίᾳ τῆς Ἡπείρου εἶνε πολὺ ἐπιδεικτικαὶ πρὸς παραγωγὴν τοιαύτης ποιήσεως ἐκδηλουμένης ἐν μεγίστῃ παραγωγῇ. Ἐν τῇ Ἡπείρῳ

πρέπει νὰ συμπεριληφθῇ τὸ μέγιστον μέρος τῆς Δ. Ἑλλάδος, ὅλη ἡ Θεσσαλία καὶ μεγάλη μερὶς τῆς Μακεδονίας, ἧτις κατέστη τὸ λαμπρότατον θεάτρον τῶν μαχῶν τῶν ἀρματωλῶν πρὸς τοὺς Τούρκους.

«Ὁ ποιητὴς ἦτο εὐτυχὴς καὶ ὑπερήφανος ἐξυμνῶν τὰς νίκας τῶν Ἑλληνικῶν ὅπλων· αἱ κορυφαὶ τοῦ Πίνδου ἀντήχουν ἐκ τῶν ἀσμάτων αὐτῶν, τὰ ὅποια συνετέλουν νὰ ἐξάπτωσι τὸν ζῆλον καὶ τὴν ἀνδρίαν τῶν Κλεφτῶν. Οἱ ἐπὶ τῶν ὁρέων κατοικοῦντες Βλάχοι, καίτοι δὲν μετεχειρίζοντο τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ὡς τὴν ἰδικήν των, ἐποίησαν ὅμως τὰ ἄσματα των ἐν τῇ γλώσσῃ ταύτῃ, ὧν πολλὰ ὑπάρχουσι ἐν τῇ συλλογῇ ταύτῃ. Ἐν τοῖς χοροῖς, ἐν τοῖς γάμοις, ἐν ταῖς ἐορταῖς, ὅταν κοιμίζωσι τὰ τέκνα των ἢ κλαίωσι τοὺς ἀποθάνοντας αἱ γυναῖκες ἄδουσι πάντοτε ἑλληνιστί, καίτοι πολλάκις πολλαὶ ἐξ αὐτῶν δὲν ἐνοοῦσι ἀκριβῶς τὰς λέξεις τῶν ἀσμάτων. Νέα ἀπόδειξις τῆς συγχωνεύσεως τῆς φυλῆς ταύτης ἐν τῇ Ἑλληνικῇ.

Ὁ Πίνδος εἶνε ἔτι ἡ διαμονὴ τῶν Μουσῶν. Ὁ Βαλαωρίτης ὁμολογεῖ, ὅτι εἰς τὴν θέαν τοῦ Πίνδου, ὅν ἔβλεπεν ἐκ τῆς Λευκάδος, ὤφειλε τὰς ὠραιοτάτας τῶν ἐμπνεύσεών του, δι' ὧν ἔψαλλε τὸν βίον τῶν Κλεφτῶν, καὶ τὸ ἐντελῶς δημοτικὸν ἐκεῖνο πνεῦμα, τὸ ὅποιον διακρίνει τὰς ἀθανάτους αὐτοῦ ποιήσεις.

«Πάντα σχεδὸν τὰ ἄσματα τῶν Κλεφτῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ ἰδίᾳ ἐν Ἡπείρῳ ἔσχον ἀρχὴν συμβάν τι ἱστορικόν. Ἐντεθεὶν ἔχουσι ἀληθῆ σπουδαιότητα διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος κατὰ τοὺς δύο ἢ τρεῖς τελευταίους αἰῶνας. Ἦσαν, ἵνα μεταχειρισθῶμεν εὐφυᾶ ἔκφρασιν τοῦ κ. Legrand εἶδη ἡμερολογίων νικῶν, ὃ δὲ ἱστορικὸς δύναται νὰ εὕρῃ ἐν αὐτοῖς πολυτίμους εἰδήσεις τῶν ἀλληλοδιαδόχων καὶ μανιωδῶν ἀγῶνων, οἵτινες ἤγαγον εἰς τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος.

Τὰ ἄσματα τῶν ἄλλων εἰδῶν τῆς δημοτικῆς ποιήσεως δὲν δύναται ν' ἀποδοθῶσιν εἰς ὠρισμένην τάξιν ἀνθρώπων. Καὶ ὅμως εἶνε βέβαιον, ὅτι τὰ ἀφιερωμένα εἰς ἐκδήλωσιν ἐνθέρμου πάθους ἐποιήθησαν ὑπὸ γυναικῶν. Ὑπὸ τὸν τίτλον Ἐλεγεία ἢ μοιρολόγια, ἡ Συλλογὴ τοῦ Ἀραβαντινοῦ περιέχει 14, ὧν τὰ δέκα ἀνεκδότα. Εἶνε δὲ ταῦτα ἄσματα ἐπικῆδεια, δι' ὧν κλαίουσιν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῶν συγγενῶν καὶ ἀνακαλοῦσιν εἰς τὴν μνήμην τοὺς ἐν χρήσει ποιητικούς θρήνους ἐν Κορσικῇ.

«Ἐν γένει, τὰ προϊόντα τῆς δημοτικῆς ποιήσεως δὲν διακρίνονται οὔτε διὰ τὴν ζωηρότητα οὔτε διὰ τὴν ποικιλίαν τῶν ἰδεῶν. Ἡ μονοτονία εἶνε ἐπί-

πνος. Ὁ προτεύων χαρακτὴρ εἶνε ἡ μελαγχολία καὶ σπανίως ἡ χαρά. Εὐνόητος δὲ εἶνε τοῦ φαινομένου τούτου ὁ λόγος. Ὁ δούλος δὲν ἔχει νὰ ἐκφράσῃ ἄλλο ἢ παράπονα καὶ ἀναστεναγμούς. Ἡ ἀξία ὅμως ἡ ποιητικὴ εἶνε οὐχ ἥττον πραγματικὴ δὲν συμπεριλαμβάνομεν ὅμως ἢ ἀριθμὸν τινα τῶν ποιήσεων τούτων. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τοὺς κανόνας καὶ τὴν ποίησιν, ταῦτα εἶνε ἀκατάληπτα καὶ ἀκανόνιστα. Ἄλλὰ μὴ λησμονώμεν, ὅτι, ὅστις καὶ ἂν εἶνε ὁ ποιητὴς αὐτῶν, εἶνε ἀγράμματος καὶ δὲν ὑποχρεοῦται νὰ ὑποτάξῃ τὰς ἐμπνεύσεις του εἰς κανόνας τεχνικούς. Ἐν πολλοῖς τῶν ἀσμάτων τούτων τὸ ὕψος εἶνε τοιοῦτον, ὥστε καὶ οἱ μέγιστοι τῶν ποιητῶν μετὰ χαρᾶς ἤθελον υἱοθετήσῃ ταῦτα.

«Εἶπομεν περὶ τῆς σπουδαιότητος ἀσμάτων τινῶν ἡπειρωτικῶν ὑπὸ ἱστορικὴν ἔποψιν. Τὸ πρῶτον αὐτῶν ἀνέρχεται εἰς τὸν 16^{ον} αἰῶνα, ἐποχὴν, καθ' ἣν οἱ Ἡπειρῶται μὴ θέλοντες νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς τὴν ἀπεχθῆ στρατολογίαν τῶν τέκνων, (τὸ παιδομάζωμα κοινῶς λεγόμενον) ὕψωσαν τὴν σημαίαν τῆς ἀνταρσίας. Νομίζομεν ὅτι ἐκτὸς τοῦ ποιήματος τούτου δὲν θὰ εἶνε ἄνευ ἐνδιαφέροντος νὰ δεῖξωμεν διὰ ποιημάτων ἐχόντων σχέσιν πρὸς τὰ σύγχρονα γεγονότα τὴν μέθοδον τῶν δημοτικῶν ἐκεῖνων ποιητῶν. Νομίζομεν ὅτι ταῦτα δεικνύουσι τὴν ἱστορικὴν ἀρχὴν τῶν ἀρχαιοτάτων τεμαχίων. Ἀναγράφομεν τὰ ἀκόλουθα, ἅτινα ἦσαν ἀνεκδότα.

Ἡ ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΚΑΙ Ὁ ΣΚΛΑΒΟΣ (Πάργας 1874)

Νὰ ἤμουν ποὺλι γλυκοαηδονί, νὰ ἤμουνα χελιδόνι,
νὰ ἤμουν καὶ χρυσόφαναρο ἔτὸ φάρο τῆς Μεσσίνης,
γιὰ ν' ἔγλεπα, νὰ βίγλιζα τὸ Ρήγα π' ἀρμενίξει,
ὅπ' ἀρμενίζουσι χαίροντας καὶ λάμουν τραγουδῶντας.
Δὲν πᾶν σὲ πόρτο γιὰ νὰμποῦν, λιμῶνα γιὰ νὰράξουν,
γυρεύουν τὸν Ἀλῆ Πασσᾶ γιὰ νὰ τὸν πολεμήσουν.
Ὅταν ἀπαντηθήκανε ἡ δὴ χοντραὶς ἀρμάδες,
βροντοκοπᾶν ἡ κανοναίαι, γίνετ' ἡ μέρα νύχτα,
πλώρη μὲ πλώρη σμίγουνε, κατάρτι μὲ κατάρτι,
λαμποκοπᾶνε τὰ λαμιά, βροντᾶνε τὰ τριμπόνια,
ποδάρια, χέρια καὶ κορμιά γιομίζουσι τὰ καράβια,
σκοτώθη κι' ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς, τὸ ἄξιο παλληκάρι,
κι' ὁ Ρήγας τὴν γαλήνητα του τὴν ἔσπεν' ἀπ' τὴν πρύμνη.
Μέσα εἶχε σκλάβους ἑκατὸ ἔς τὰ σίβηρα δεμένους,
καὶ σκλάβος ἀναστέναιξε, κ' ἐστάθη τὸ καράβι,
Ὁ Ρήγας ἀνατρώμαξε, τὸν πρῶτό του φωνάζει.
— Ἐκεῖνος π' ἀναστέναιξε κ' ἐστάθη τὸ καράβι.
ἂν ἦν' ἀπὸ τοὺς δούλους μου τὴ ρόγα του θ' ἀξήσω,
κι' ἂν ἦν' ἀπὸ τοὺς σκλάβους μου θὰ τὸν ἐλευθερώσω.
— Ἐγὼ εἶμ' ὑπ' ἀναστέναιξα καὶ τὸ καράβι ἐστάθη,
γιατ' εἶδα ὄνειρο κακὸ ἔς τὸν ὕπνο ποῦ κοιμώμουν.
εἶδα καὶ τὴν γυναῖκά μου τὴν στεφανῶναν μ' ἄλλον.
Νειόγαμπρος τέσσερων μερῶν Τοῦρκου μ' ἐπῆραν σκλάβον,
καὶ δέκα χρόνους ἔκαμα ἔς τῆς Μπαρπαρίας τὸ χῶμα.
δέκα καρναὶς ἐφύττω ἔς τὴ φυλακὴ ποῦ μ' εἶχαν,
κι' ἀπ' ὄλαις ἔφαγα καρπό, καὶ λευτεριά δὲν ἦρα.

«Τὸ ἄσμα τοῦτο ὑποκρύπτει βεβαίως τὸ ἱστο-

ρικόν τῆς ἐν Ναυπάκτῳ ναυμαχίας. Ἡ μανία τοῦ λιμένος τῆς Μεσσηνίας, ἡ περιγραφή τοῦ θανάτου τοῦ θρωμανοῦ ναυάρχου Ἀλῆ πασσαῦ, ἡ παρουσία τοῦ Δὸν Ἰωάννου ὡς Ῥήγα κτλ. οὐδεμίαν ἀφήνουσιν περὶ τούτου ἀμφιβολίαν. Οὐδὲ ἐδύνατο ὁ Ἑλλ. λαὸς νὰ λησμονήσῃ τοιοῦτον κατόρθωμα, δι' οὗ πρῶτον ἤδη ὑπὸ τὰ ὄμματά του ἐταπεινοῦτο ὁ ἀήττητος κατακτητὴς του καὶ ἐδεικνύετο εἰς αὐτὸν τὸ πλήρες ἐλπίδων μέλλον του. Τὸ ἄσμα τοῦτο ἄδεται κυρίως ὑπὸ τῶν ναυτικῶν τῆς Πάργας, ὅθεν, ὡς γνωστὸν ὁ Τουρκικὸς στόλος εἶχεν ἀναχωρήσει διὰ τὴν ἐκστρατείαν.

ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΣΠΗΛΑΙΟΥ (1834)

Ἐσεῖς, βουνὰ τοῦ Γρεβθενοῦ, καὶ πεῦκα τοῦ Μετσόθου,
λίγο νὰ χαμηλώσητε, κἀνα νουφεκί τόπο,
γὰ νὰ φανῆ ἀπὸ τὸ ζυγὸ τὸ πανηγυρὶ Σπήλαιον,
νὰ ἰδοῦμε τὸ Ζακόπουλο πὼς πολέμαί τοὺς Τούρκους.
Βάστα, καὶ μένε Θόδωρε, βαστάξου ἔς τὸ νουφεκί,
μὴ σὲ φοβίζουσι τίποτε τοῦ Ἀδντὴ Πασσᾶ τὰ τόπια.
— Πῶς νὰ βαστάξω, μπρὲ παιδιὰ, καὶ πῶς νὰ πολεμήσω;
Μπαροῦτι δὲν ἔχω σπειρί, δὲ μῶμειν ἕνα βόλι,
καὶ χίλια γυναικόπαιδα κρεμιόυνται ἔς τὸ λαμὸ μου!
Ἄϊστε, παιδιὰ μ', ἄς φύγουμε, ἔς τὴν Καλαμπάκ' ἄς πᾶμε,
ναύροῦμε τοὺς συντρόφους μας καὶ αὐτὸν τὸ Χατζὴ Πέτρο.
— Ζάκα μου, καὶ πῶς τῶπαθες; Ζάκα μου, πῶς ἐστάθη;
πῶς ἄφησες ταῖς ἐκκλησιαίς, καὶ αὐτὸ τὸ μοναστήρι;
— Κάλλιο ν' ἀφήσω τ' ἐκκλησιαίς καὶ αὐτὸ τὸ μοναστήρι,
παρὰ ν' ἀφήσω ἔς τὴ σκλαβιά χίλια γυναικόπαιδα.
Ἐκεῖ τὸ λένε Ἀρβαντιά, τὸ λένε Ἀρβανίταις,
ποῦ γὰ νὰ κάμουν πλιάτσικα, καὶ γὰ νὰ πάρουν σκλάβους,
δὲν συλλογιόυνται σκοτομῶν, ζωὴ δὲν συλλογιόυνται.

«Γνωστὸν, ὅτι ὁ ἔρωσ πρωταγωνιστεῖ ἐν τοῖς δημοτικῶν ἄσμασι τῆς Ἑλλάδος. Ἡ συλλογὴ τοῦ Ἀραβαντινοῦ περιέχει πλεῖστα ἐρωτικά ἄσματα ἀνεκδότα καὶ χάριτος μεστά. Ἐκ τῶν ἀνεκδότων δημοσιεύω ἐνταῦθα τρία, τὰ μικρότερα.

Η ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΑ

Παίρνουν ν' ἀνθίσουν τὰ κλαριά, καὶ ἡ πάγνη δὲν τ' ἀφίνει,
θέλω καὶ ἐγὼ νὰ σ' ἀρνηθῶ, καὶ δὲ μ' ἀφίν' ὁ πόθος.
Σύρε νὰ εἰπῆς τῆς μάνας σου, νὰ μὴ μὲ καταριέται,
τὴ θὰ τὴν κάμω πεθερά, τὴ θὰ τὴν κάμω μάνα
ἔς τὴν κόρη τῆς τῆ δευτέρη, σ' ἐσὲ τὴ μυρομμάτα,
πῶχης τὸ μάτι σὰν ἐλῆρὰ, τὰ φρύδια σὰν γαϊτάνι,
πῶχης τὰ ματοτσίνουρα σὰ φράγκικο δαξάρι.
Τὸ χέρι σου τὸ παχουλὸ, τ' ἄσπρο καὶ τὸ δροσάτο,
νὰ τὸ εἶχα γὰ προσκέφαλο ἔνα μαρμαροθούδι,
νὰ σὲ χορτάσω φιλημα ἔς τὰ μάτια καὶ ἔς τὰ φρύδια.
Χαμήλωσε τὸ φέσι σου καὶ σκέπασε τὰ φρύδια,
νὰ μὴ φανοῦνε τὰ φιλιά, νὰ μὴ σὲ καταλάβουν,
καὶ σὲ ζηλέψουν τὰ σουλιά, τῆς ἀνοιξὶς τὰ θρόνια
καὶ σ' ἀπεικάσ' ὁ Βασίλης, καὶ σ' ἀπεικάσ' ὁ Ῥήγας.

ΤΟ ΠΟΔΑΡΑΚΙ (Γρεβενῶν)

Μ' ἔδειραν καὶ μ' ἐμάλωσαν καὶ μοῦ εἶπαν νὰ μὴ βγαίνω,
τὴ βουγ' αὐτὴ νὰ μὴ διαβῶ, νύμφη προτοῦ νὰ γένω.
Γιατί, γιατί νὰ μὴ διαβῶ, γιατί νὰ μὴν περάσω;
ἐμένα ἡ μάνα μ' ἔστειλε τριαντάφυλλα νὰ μάσω.
Ἐτὴ σκάλα ἡ κόρη ἐπάτησε γὰ νάμπη ἔς τὸ κηπάρι,
καὶ ἐκεῖ τ' ἐφάνη τὸ βρακί καὶ τ' ἄσπρο ποδαράκι.

Τὸ παλληκάρι βλέποντας πόδι ζωγραφισμένο,
δίχως ρακί, δίχως κρασί, μεθαίει τὸ καὶ μένει.
μεθαίει καὶ τρελλαινέται, καὶ ἀπὸ τὸ νοῦ του βγαίνει,
στάμναις νερὸ τοῦ χύνουσε καὶ ἡ γυνὴ τοῦ χαμένη.

Η ΣΥΖΥΓΙΟΣ ΑΠΟΔΗΜΟΥΝΤΟΣ (Μαλακασίου)

Μιά νεῖα τρέχει ἔς τὰ πέλαγα, περὴ τὴν ἄκρη ἄκρη,
μὲ τὰ μαλλάκια ξέπλεγα, πισόπλατα ριμμένα.
Γλέπει καράβια πῶρχονται, καράβια π' ἀρμενίζου,
ψηλὴ φωνίτιαν ἔβγαλε, ψηλὴ φωνίτσα βγάξει,
— Καλὲ καραβοκύρι μου, καλέ μου ταξιδιωτή,
μὴν εἶδατε ἔς τὴν ξενητεῖα τὸν ἀντρα μου τὸν ξένο;
τὸν χάρηκα, ἡ ἄχαρη, τρεῖς μέραις καὶ τρεῖς νύχτας
καὶ μῶφυγε καὶ μ' ἀφηκε καὶ λείπει δέκα χρόνους,
καὶ ἀκόμα δυὸ τὸν καρτερῶ καὶ καλογρητῶ θὰ γένω.

Τοιαύτην ἐξήνεγκεν κρίσιν ὁ κ. E. Miller περὶ τῆς ἀξιολόγου καὶ σπουδαίας συλλογῆς τῶν δημοτικῶν ἄσμάτων τῆς Ἡπείρου, ἣν συνέλεξε μὲν ὁ ἀοίδιμος Π. Ἀραβαντινός, ἐξέδοντο δὲ τύποις οἱ φιλότιμοι καὶ παντὸς ἐπαίνου ἄξιοι υἱοὶ αὐτοῦ.

Τὴν βιβλιοκρισίαν ταύτην ἐδημοσίευσεν τὸ πρῶτον ὁ κ. Miller ἐν τῷ φυλλαδίῳ τοῦ Ἰουλίου 1881 τῆς Journal des Savant, ἐξ ἧς μετηνέχθη καὶ ἐν ἐτέρῳ ἐγκρίτῳ φύλλῳ τῶν Παρισίων, ἐν τῇ Revue politique et litteraire, ἐξ ἧς μετηνέχομεν αὐτήν. Ἡ βιβλιοκρισία αὕτη, καίτοι οὐδὲν ὡς εἰπεῖν νέον καὶ ἄξιον λόγου παρουσιάζει, καίτοι εἶνε ἀπλή ἐπιτομὴ τοῦ ἀξιολόγου προλόγου τῶν ἐκδοτῶν αὐτῆς, ἔχει τοῦτο τὸ καλόν, ὅτι καθίστησι γνωστὸν ἐν τῇ Δύσει καὶ μάλιστα ἐν τῇ Γαλλίᾳ τὸν πλοῦτον τῆς δημοτικῆς ἡμῶν ποιήσεως καὶ ἀναζωπυρεῖ τὸν ἑλληνισμὸν, ἐφ' ᾧ καὶ χάριτας ὁμολογοῦμεν τῷ κ. Μιλλέρῳ¹.

Οἱ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες τὴν παροῦσαν συλλογὴν θὰ ἴδωσιν, ὅτι πολλὰ τῶν δημοτικῶν ἄσμάτων καὶ ἐρωτικῶν διστίχων εἶνε ὅμοια πρὸς ἄλλα ἀλλαχού τῆς Ἑλλάδος ἀδόμητα. Ἀλλὰ τοῦτο οὐ μόνον δὲν ἐλλαττοῖ τὴν ἀξίαν τῆς παρουσίας συλλογῆς, ἀλλὰ καὶ ἀποδεικνύει ἐνθεν μὲν τὸ ὁμόφυλον τῶν Ἑλλήνων, ἐνθεν δὲ τὴν ἀξίαν τῶν δημοτικῶν τῆς Ἡπείρου ἄσμάτων. Ἐκ τῶν ἄσμάτων τούτων τῆς Ἡπείρου πολλὰ μετηνέχθησαν πολλαχόσε τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος διότι ἡ Ἡπειρος ἦτο καὶ εἶνε ἐτι ἡ κυρίως ἐστία αὐτῶν. Ἐν τοῖς ἄσμασι αὐτοῖς ὡς παρακτῆρεῖ καὶ ὁ κ. Miller πρωταγωνιστεῖς ὁ ἔρωσ. Τοιούτων δὲ καὶ μάλιστα διστίχων γέμει ἡ παρούσα συλλογὴ. Διότι οἱ Ἡπειρώται εὐθυμὸν ἔχοντες χαρα-

¹ Πόσον ἐκτιμῶνται ἐν τῇ Δύσει τὰ δημοτικὰ ἡμῶν ἄσματα, δύναται ὁ ἀναγνώστης νὰ ἴδῃ τὴν περὶ αὐτῶν κρίσιν τοῦ ἄλλοτε διεμνηθέντος τῆς ἐνταῦθα Γαλλ. Σχολῆς κ. Ἀλβέρτου Δυμὸν ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 38 φύλλῳ τῆς «Ἐπιθεωρήσεως» τῆς 19ης 7βρίου 1881, ἐνθα μεταφέρεται ἡ περὶ Βουλγάρων σπουδαία πραγματεία τοῦ κ. Δυμὸν.

κτῆρα ἔχουσιν εὐχέρειαν καὶ εἰς τὴν ποίησιν διστίχων ἐρωτικῶν. Διακρίνονται δὲ ἰδίως εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ποιήσεως μάλιστα οἱ κάτοικοι τῶν Ἰωαννίνων. Τὰ διστίχα τῶν Ἰωαννιτῶν, ὡς καὶ ἄλλοτε ἐγράψαμεν, δὲν ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ ἀηδέστατα καὶ βαρβαρόφωνα ἐκεῖνα

Μανώλαρε, Μανώλαρε,
πῆρ' ὁ βοριάς καὶ ἀμύλαρε!

καὶ Κωσταντάρρα, Κωσταντάρρα
τέξα, τοῦξα τὴ φεσάρρα!

Ἡ στιχοουργία ἐν Ἰωαννίνοις καὶ Ἡπείρῳ εἶνε τι ἐθνικὸν καὶ ἡ μετ' εὐχέρειας σύνθεσις ἄσμάτων καὶ ἡ εὐκολία τοῦ μελοποιεῖν αὐτὰ ἔχει τι πρωτότυπον καὶ ἰθαγενές. Ὁ ἔρωσ ἔχει μεγίστην δύναμιν ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἰσχύν. Τὸ ὕφος τῶν ἄσμάτων καὶ ἡ φαντασία τῶν ποιητῶν ἐμφαίνεται ἐν πολλοῖς τῶν ἐν τῇ παρούσῃ συλλογῇ, ἧτις, νομίζομεν, διὰ τὸν ἐπελθόντα πρόωρον θάνατον τοῦ συγγραφέως δὲν συνεπληρώθη ἐντελῶς. Οὕτω π. χ. τὰ ἐξῆς ἐμφαντικώτατα καὶ ποιητικώτατα δὲν ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῇ.

Νὰ μάσω ξύλ' ἀπ' τὸ βουνὸ
φωτιὰ ἀπ' τὴ καρδιά μου
καὶ δάκρυ' ἀπ' τὰ μάτια μου
γὰ νὰ λουστῆς κυρά μου.

Σὰν τὸ κηρὶ μέσ' τῆ φωτιὰ
καὶ στὴ νοτιὰ τὸ χιόνι,
ὁ ἔρωτας τὸ σῶμά μου
τὸ καίει καὶ τὸ λιώνει.

Καὶ ὁ ἐξῆς διάλογος τῆς κόρης πρὸς τὸν ξένον ἔχει πολλὴν τὴν ποιητικὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀξίαν.

Ἐνε μου, τὸ μαντῆλι σου τὶ τῶχης λερωμένω;
— Ἡ ξενιτεῖα μ' τὸ λέρωσε καὶ τῶχω λερωμένω.
— Δός μου το, ξένη, δός μου το νὰ σοῦ μορφοπλύνω.
— Τὸ ποῦ θὰ βρῆς, κόρη μ' θερμὸ, τὸ ποῦ καὶ τὸ σαποῦνι;
— Βάνω τὸ δάκρυ μου θερμὸ, τὸ σάλι μου σαποῦνι
καὶ τὸ στῆθά μ' πλουσταριά, τὰ χερίά μου κοπάνα.

Ἐν τῇ βιβλιοκρισίᾳ τοῦ κ. Μιλλέρου δυστυχῶς οὐ μόνον δὲν παρετέθησαν ἐκ τῆς συλλογῆς ταύτης τὰ κάλλιστα, ἀλλὰ καὶ ὀλίγιστα. Συμπληροῦντες τὴν ἑλλειψιν ταύτην ἴσως μεταφέρωμεν ἐν τῇ Ἐπιθεωρήσει ἐνίοτε πολλὰ τῶν ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Ἡπειρωτικῶν ἄσμάτων τοῦ Ἀραβαντινοῦ, ἵνα καταδείξωμεν ἐτι μᾶλλον τὴν σπουδαιότητα καὶ ἀξίαν αὐτῆς, περὶ ἧς ἐγράφησαν τὰ δένοντα οὐ μόνον ἐν τῷ ἐγγωρίῳ τύπῳ, ἐν τῇ Ἐστία, τῇ Ὠρᾷ, τῇ Ἐρημερίδι καὶ τῷ Νεολόγῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἄλλοδαπῷ, ἐν τῷ ἐν Ῥώμῃ ἐκδιδομένῳ ἀγγλιστῆ περιοδικῷ Minerva, ἐν τῷ Magazin für die Litteratur des Aus-

landes τῆς Λειψίας, ἐν τῷ Literarisches Centralblatt καὶ ἐν τοῖς ἀνωτέρῳ μνημονευθεῖσι γαλλικοῖς περιοδικοῖς.
ΚΩΝ. ΝΕΣΤΟΡΙΔΗΣ.

Η ΜΟΥΣΙΚΗ

ΥΠΟ ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗΝ ΕΠΟΨΙΝ

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον ἀριθμὸν καὶ τέλος.)

Ὁ Mayer-Beer οὐχ ἦττον μέγας τοῦ Rossini, ἀλλ' ὅλως διαφορῶς φύσεως πνεῦμα γερμανικόν, πνεῦμα τοῦ βορρᾶ, καὶ ἰδιοσυγκρασίας νευρικοχοληρικής, θριαμβεῦει ἐν τοῖς σοβαροῖς καὶ τρομεροῖς θέμασι. Καίπερ ἐπιδεικνύων, ὅταν θέλῃ, πολλὴν λεπτότητα καὶ χάριν, καὶ τούτου μάρτυρες αἱ δύο πρῶται πράξεις τῶν Huguenots, διαπρέπει συνήθως εἰς τὰ μεγαλοπρεπῆ καὶ ἐκπλήσσοντα τὴν φαντασίαν θέματα, εἴτε ἐκφράζοντα παθητικὸς τῆς καρδίας σπαραγμούς, εἴτε διάπυρον φανατισμὸν.

Ἐνταῦθα, ἐστὲ περὶ τούτου βέβαιον, δὲν πρόκειται περὶ ἀνθρώπου παχέος καὶ ἀγροῖκου, αἱματώδους καὶ πληθωρικοῦ, ἀλλὰ περὶ ἀνθρώπου ἀσθενούς καὶ ὠχροῦ, παρ' ᾧ ἡ ἐργασία τῶν σπουδαίων ἔργων γίνεται βραδέως ἐνεκεν ὑπερβαλλούσης σκέψεως. Αἰσθάνεται τις ἐν αὐτοῖς μεγαλεῖον παραχθὲν ὑπὸ ἰσχυρᾶς καὶ ἐπιμόνου προσπάθειας, ἀρμονίαν σοφὴν καὶ πολὺπλοκον.

Ἀλλὰ παρὰ τῷ Rossini τὸ πᾶν βέει ὡς ἀπὸ πηγῆς ἀρκεῖ νὰ θελήσῃ. Καὶ ἐὰν ἡ εὐχέρεια αὕτη εἰσδέχεται τύπους τινὰς ὀλίγον κοινούς ἀποδοτέον τοῦτο εἰς τὴν δεξιὰν αὐτοῦ φύσιν, τὴν ἐπικουρικὴν, ἀποδοτέον τοῦτο εἰς τὴν εὐχαρίστησιν τοῦ νὰ ζῆ, εἰς τὸ θερμὸν τῆς πατρίδος του κλίμα.

Ἀμοιβαίως ἐὰν παρὰ τῷ Meyer-Beer αἰσθάνεσθε τὴν προσπάθειαν, τὸν ἀγῶνα, ἀποδώσατε τοῦτο εἰς τὴν ἰδιοσυγκρασίαν αὐτοῦ, εἰς τὴν καχεκτικὴν αὐτοῦ κρᾶσιν, τὸν κρατῆρα τοῦτον χολῆς, καὶ νεύρων—κρᾶσιν ἀνάλογον, τῇ τοῦ Delacroix ἐπίσης μικροῦ, ἐπίσης χλωμοῦ, ἐπίσης μαύρου ἔχοντος ὡς ἐκεῖνος φλογεροῦς ὀφθαλμούς—ἐπίσης τρομεροῦ παθητικοῦ καὶ μεγαλοπρεποῦς.

Παρατηρήσατε τὸν Meyer-Beer, εἰς Spa, ἐξερχόμενον πρὸς περίπατον, καθήμενον πλαγίως ἐπὶ τῆς ὄνου του, ἐπὶ γυναικείου ἐφιπτείου, τὰ ἰσχνὰ αὐτοῦ γόνατα συνεσφιγμένα καὶ κυρτά, τὸ ἀσθενὲς αὐτοῦ σῶμα συνεσταλμένον ὑπὸ μικρῶν ἀλεξήλιον χρώ-

ματος ανοικτού, τέλος τὸ νευρώδες καὶ ὑπόχρουν αὐτοῦ πρόσωπον σκεπτόμενον· πνοή τις ἀνέμου ἠδύνατο νὰ τὸν ἀνατρέψῃ διὰ τοῦτο ἡ ὄνος αὐτοῦ ἦτις τὸν γνωρίζει, βαδίζει πάντοτε βάρην. Τὸ μέγα τοῦτο πνεῦμα ἔχει σῶμα ἰσχυροῦ παιδός. Ὁ Rossini τούναντίον ἔχει σῶμα, σὰς βεβαιῶ περι τούτου, ἔχει σῶμα ὅπερ ἀναπτύσσεται ἐπὶ μᾶλλον, καὶ ὀφθαλμοὺς οἷτινες εἰσι χεῖμαρροι πνεύματος.

Ἡδυνάμην πρὸς τούτοις νὰ εἶπω, ἐὰν ἤθελον, ποία εἶναι ἡ ἰδιοσυγκρασία ἄλλου τινὸς μουσικοῦ, περιβοήτου σήμερον· μεγάλη γονιμότης, ἀλλ' ἐνίοτε ὀλίγον σκαιά. Μοὶ ἀναμνησθεὶς οὗτος ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τῶν πολέμων τῆς πρώτης Αὐτοκρατορίας ἀπενέμοντο βραβεῖα εἰς τὰς ἰσχυρὰς γυναῖκας αἵτινες ἔτικτον πολλὰ τέχνα νομίζω ὅτι οἱ Ἴταλοὶ ἐν τῷ ὑπερβάλλοντι αὐτῶν ἐνθουσιασμῷ ἀπονέμουσι βραβεῖον παρομοίου εἶδους εἰς τὴν Μοῦσαν ταύτην τὴν πολλὰ ὀλίγον πνευματόδουζον (Spiritualiste) τὴν ἀναμφηρίστως γονιμοτάτην, ἀλλ' ἐνίοτε κτηνώδη. Ἀναμολογῶ ὅτι ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῇ πραγματικὰ καλλοναὶ καὶ λεπτότητες μάλιστα ἀνά μέσον τῶν θορυβῶδων τούτων χυδαιοτήτων, ἀλλ' ἴσως αἱ χυδαιοτήτες αὗται θέλουσι καλύψει τὰς καλλονάς. Ἀλλ' οὕτως ἢ ἄλλως αἱ μὲν διακινδυνεύουσι τὰς δέ.

Ἡ θορυβώδης μουσικὴ ὁμοιάζει πρὸς τὴν ἀγροῖκον εὐγλωττίαν καὶ πρὸς τὸν κοινὸν οἶνον. Ἐν τῇ μουσικῇ ὡς καὶ ἐν τῇ φιλολογίᾳ, ἡ ἔμφρασις, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, δὲν εἶναι ἡ ἢ προσπάθεια τῆς χυδαιότητος ὅπως φθάσῃ μέχρι τοῦ μεγαλείου. Αἱ φύσεις αἱ ἠθικῶς μέτριαι αἵτινες προσπαθοῦσι νὰ φανῶσι μεγαλοπρεπεῖς, ἀποκτῶσιν ἀπλῶς τὴν ἔμφρασιν, σχεδὸν ὡς τὰ νοσῶδη πνεύματα ἅτινα στερούμενα τοῦ θελητρου καὶ τῆς χάριτος δὲν φθάνουσιν ἢ εἰς τὴν προσποίησιν. Ἡ προσποίησις εἶναι, ἀληθῶς εἰπεῖν, ἡ γελοιογραφία τῆς χάριτος, ἢ δ' ἔμφρασις ἢ παραποίησις τοῦ μεγαλείου.

Κατ' ἐμὴν γνώμην, ἐν τῇ μουσικῇ ὡς καὶ ἐν τῇ φιλολογίᾳ, ἡ ἰδέα ἐστὶ κρείττων τῆς εὐχηρίας, καὶ τὸ αἴσθημα προτιμότερον τῆς ἰδέας.

Ἡ μουσικὴ ἦν ὑπαινίσσομαι ἐχαρακτηρίσθη ὡς δημοκρατικὴ. Προδήλως τοῦτο ἐγένετο ὑπὸ ἀνθρώπων οἷτινες δὲν ἀγαπῶσι τὴν δημοκρατίαν.

Ἐπάρχει καὶ ἄλλη τις μουσικὴ—εἶπωμε τοῦτο ἐν παρόδῳ—ἦν εὐφυῆς καὶ πονηρὸς κριτικὸς ὁ Γουστάβος Βερτρὰν χαρακτηρίζει ἀστείως ὡς διπλωματικὴν μουσικὴν καὶ αὕτη ἡ τοῦ Φλοτόβ.

Ὁ Φλοτόβ, λέγει, εἶναι Γερμανὸς ἐκ τῆς ἀνω

Γερμανίας ἀθηντικῶς γεννηθεὶς εἰς Tentendorff—δύσκολον τοῦτο εἰπεῖν—προωρισμένος ἐκ παίδων εἰς τὸ διπλωματικὸν στάδιον. Ὁ Φλοτόβ μετέφερεν ἐν τῇ μουσικῇ τὸ εὐφυῆς προσὸν τῆς κοινωνικότητος καὶ τῆς καλῆς συμπεριφορᾶς ὅπερ χαρακτηρίζει τοὺς διπλωμάτας, καὶ ὅπερ ἐξαιλεῖται εὐχερῶς τὴν φυσιογνωμίαν τὸ σχῆμα, καὶ τὸν τόνον αὐτὸν τῆς γενεθλίου χώρας ὅπως ἀντικαταστήσῃ ταῦτα διὰ κομψότητος ὅλως ἐκλεκτικῆς, διὰ φιλοφροσύνης ἀλληλεθνοῦς. Ἡ μουσικὴ τοῦ Φλοτόβ δὲν δεικνύει αἰσθητῶς οὐδεμίαν ἐθνότητα καὶ εἶναι εὐπρόσδεκτος ἐπίσης ἐν Παρισίσις, ἐν Λονδίῳ, ἐν Γερμανίᾳ, ἐν Ἰταλίᾳ εἶναι εἶδος μουσικοῦ Philinte¹ πρὸς ὃ ἡ ἐπιτυχία ὑπομειδᾷ πάντοτε.

Τί δέ, εἶπατέ μοι, γαλλικώτερον τῆς μουσικῆς τοῦ Mebul. . .

Τί δὲ μᾶλλον Παρισίων τῆς μουσικῆς τοῦ Adam καὶ Offenbach. . .

Ὡς δὲ πᾶν εἶδος δένδρου ἀναδίδωσι τοὺς καρπούς αὐτοῦ, ὁμοίως ἐκάστη κρᾶσις παράγει τὰ ἰδιάζοντα αὐτῇ προσόντα. Ἡρώτησάν ποτε τὸν μουσουργὸν Geraldi τί ἐφρόνει περὶ τῆς Jenny Lind, εἶναι ἰκανότης ξανθῆ, ἀπήνητησεν.

Ἡ λέξις αὕτη παρέχει ἡμῖν νέαν ὅλως τοῦ πράγματος ἔποψιν, ἦτις ἤθελε φανῆ παράδοξος, ἀλλ' ἦτις δὲν ἤθελεν εἶσθαι ἀναληθής· τουτέστιν ὅτι ὑπάρχουσιν ἐν ταῖς τέχναις καὶ ἐν τῇ φιλολογίᾳ δύο διακεκριμένα γένη οἱ ξανθοὶ καὶ οἱ μελαγχρινοί. Π. γ. ἐν τῇ γαλλικῇ φιλολογίᾳ μὴ οἱ Joinville, François de Sales, Racine, Mme de La Fayette, Massillon, Bernardin de Saint-Pierre, Lamartine, δὲν εἶναι ξανθοί. Καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου οἱ Rabelais, Regnier, Molière, Corneille, La Fontaine, Bossuet, Jean-Jacques Rousseau, Balzac, Victor Hugo, —καίτοι οὗτος ἦτο ξανθὸς μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ τρίτου ἔτους—δὲν εἶναι μελαγχρινοί;

Καὶ ἐν τῇ ζωγραφικῇ ὁ Ῥαφαήλ ἀφ' ἐνός καὶ ὁ Μιχαήλ Ἀγγελοῦ ἀφ' ἐτέρου ἤθελον παραστήσει τὸ διπλοῦν τοῦτο γένος—ὅπερ δύναται νὰ ἀνευρεθῇ ἐπίσης εἰς πάσας τὰς τέχνας.

Ὁ ἱατρὸς Hufiland ὅστις ἐγνώρισε προσωπικῶς τὸν Mozart, ἀφηγεῖται περίεργόν τινα συνδιάλεξιν τοῦ μεγάλου τούτου μουσικοῦ ἐπὶ τοῦ θέματος τῶν δικφόρων εἰδῶν τῶν ἀνθρωπίνων φωνῶν.

¹ Ὄνομα προσώπου τοῦ Μισανθρώπου κωμωδίας τοῦ Μολιέρου, ἐξ οὗ ὠνομάσθησαν κατόπιν ἐκεῖνοι οἷτινες διαμένουσι φίλοι πρὸς πάντας ἀνεχόμενοι τὰ ἐλαττώματα καὶ τὰς κακίας ἐκάστου.

«Ἀρκεῖ μοι, ἔλεγεν αὐτῷ ὁ Mozart νὰ βίβω ἐν μόνον βλέμμα ἐπὶ ἀνδρὸς ἢ γυναικὸς ὅπως ἐννοήσω ποίου εἶδους φωνὴν ἔχουσιν.

«Ὁ ὑψίφωνος τοῦ στήθους εἶναι κοντόχονδρος καὶ μέτριος τὸ ἀνάστημα. Ἡ κόμη αὐτοῦ συνήθως εἶναι καστανόχρους. Ἡ φωνὴ τοῦ ὑψιφώνου ἦτις εἶναι ἢ μᾶλλον ἀνεπτυγμένη καὶ ἢ μᾶλλον πλήρης προαπαιτεῖ κρᾶσιν ἰσχυρὰν, στήθος εὐρὸν καὶ κυρτόν. Οἱ ἔχοντες τοιαύτας κρᾶσεις εἰσὶν ἀναστήματος μικροῦ, ἔχουσι τὴν κόμην καστανόχρου, τοῦ χρώματος τοῦτου δεικνύοντες μεγαλειτέραν δύναμιν τοῦ ξανθοῦ ἢ μελαγχρινοῦ. Ἐχουσι πρὸς τούτοις τὸν τράχηλον μακρὸν καὶ παχύν, τὴν κεφαλὴν εὐμήκη, τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας σχετικῶς μικρά, ἀλλ' εἰσὶν δυσεῖδεῖς μᾶλλον ἢ ὠραῖοι. Ὅσακις δὲ ἀνθρωπος ὑψηλὸς τὸ ἀνάστημα ἔχει φωνὴν ὑψιφώνου, τότε ἡ φωνὴ αὕτη εἶναι φωνὴ τοῦ λάρυγγος ἢ ἀπόλλυσι συνήθως μεταξὺ τῶν τριάκοντα καὶ τεσσαράκοντα ἐτῶν. Ὁ ἀληθὴς ὑψίφωνος, ἐκ τούναντίου, εἶναι κατὰ τὸ τριακοστὸν αὐτοῦ ἔτος ἐν ὄλῃ αὐτοῦ τῇ ἀκμῇ, καὶ ἡ φωνὴ του πολλάκις διατηρεῖται μέχρι τοῦ ἐξηκοστοῦ.

«Ὅμοιος καὶ περὶ τῆς φωνῆς τῆς γυναικὸς ὑψιφώνου (soprano) αἱ ὑψηλαὶ ὠραῖαι γυναῖκες ἔχουσι συνήθως φωνὴν βαθυφώνου (contralto) καὶ οὐδέποτε εἰσὶν καθαρῶς ὑψίφωνοι. Αἱ μεγάλαὶ αἰοδοὶ—καὶ οὐδέποτε δύναται νὰ ἦναι τοιαῦται μὴ οὔσαι ὑψιφώνοι (soprano)—εἰσὶ μετρίου ἢ μικροῦ ἀναστήματος. Ἐχουσι δὲ τὸ στήθος εὐρὸν καὶ λαιμὸν ἀνεπτυγμένον. Σπανίως εἰσὶν ὠραίοταται, ἀλλὰ συνήθως λίαν ἀγχινοὶ. Ὅταν κατὰ σύμπτωσιν ὦσι καὶ εὐεῖδεῖς, περιλαμβάνουσι πᾶν ὅ,τι ὁ Θεὸς διελογίσθη ὠραῖον, μέγα καὶ μεθυσιτικόν.

«Οἱ ὠραῖότεροι ἄνδρες ἔχουσι συνήθως φωνὴν βαρυτόνου (baryton). Ἐπίσης αἱ ἡμιψιφῶνοι (mezzo-soprani) εἰσὶν οἱ ὠραῖότεραι γυναῖκες.

«Διὰ τοῦτο ἔδωκα φωνὴν βαρυτόνου εἰς τὸν Don Juan· πολλάκις δὲ μὲ ἐψεξαν διότι δὲν ἔκαμα αὐτὸν ὑψιφώνον· ἀλλὰ σπανίως ὑψίφωνος εἶναι ἀξιεραστός, ὁ βαρυτόνος τούναντίον εἶναι ὁ ἀξιαγάπητος τῆς συναναστροφῆς ἀνθρώπος. — Συμβαίνει συχνὰ καὶ οἱ βαρυτόνοι ἀπολλῶσι τὴν φωνὴν των ἐνωρίς.

«Ἀμα ὁ ἀνὴρ ὑπερβῆ τὸ μέτριον ἀνάστημα ἔχει φωνὴν βαθυφώνου (basse). Ὅσα τὸ ἀνάστημα ἀνέρχεται τόσῳ ἡ φωνὴ καταβαίνει. Ὁ baryton-basse καὶ ὁ baryton-tenor δύναται νὰ ἀναγνωρισθῶσιν ἐκ τοῦ ἀναστήματος, ὁ πρῶτος εἶναι ὑψηλότερος τοῦ δευτέρου. Μόνον ἓνα βαθυφώνον (basse) ἐγνώρισα

μικρὸν καὶ χονδρὸν· ἦτο τέρας καὶ ἡ φωνὴ του ἐπίσης ἔκτακτος ὡς αὐτός.

«Ταῦτά καὶ περὶ τῶν βαθυφώνων (contralti) τοῦ γυναικείου φύλου.

«Καὶ γενικῶς, οἱ ὑψιφῶνοι ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες ἔχουσι κρᾶσιν ἰσχυροτέραν ἢ αἱ ἄλλαι φωναί. Φυσικὸν τοῦτο διότι ἔχουσιν ἀνάγκην μεγαλειτέρας δυνάμεως καὶ πνοῆς (souffle)! Αὐτοὶ μόνον πρωτεύουσι! Καὶ ὄντως ἐνοῦσι τὰς τρεῖς ἀνθρωπίνους φωνάς.

«Καὶ τοὺς μεγάλους ἐκεῖνους καλῶς σπυροὺς βαθυφώνους, οὓς νομίζουσι λίαν ἰσχυροὺς, τοὺς εἶδον ἀνατρεπομένους ὑπὸ μικρῶν ὑψιφώνων δι' ἐνός μόνου βραχίονος. Ἄλλως τέ εἰσι συχνότατα ἄρρωστοι. Καὶ γενικῶς, οἱ μικροὶ εἰσὶν ἰσχυρότεροι τῶν ὑψηλῶν.»

Τοιαῦτά εἰσι τὰ κύρια γνωρίσματα τοῦ ψυχαγωγικοῦ φυσιολογικοῦ μουσικοῦ τούτου θέματος.

Συνελόντι δ' εἰπεῖν, βλέπετε ὅτι ἡ φυσιολογία κατέχει τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπίσης καλῶς ἐν τῇ μουσικῇ ὡς καὶ ἐν τῇ φιλολογίᾳ. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει ὁμοίως ἐν τῇ ζωγραφικῇ, γλυπτικῇ, καὶ τῇ ἀρχιτεκτονικῇ, ὅπερ προτίθεμαι νὰ δείξω διὰ βραχέων. (Ἐκ τῶν τοῦ ΑἸΜΥΑΙΟΥ ΔΕΣΑΝΕΛ.)

ΑΛΒΕΡΤΟΥ ΔΥΜΟΝ

ΟΙ ΒΟΥΛΓΑΡΟΙ

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον ἀριθμὸν καὶ τέλος.)

Γ.

Οἱ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Φιλιππουπόλεως Ἑλληνες ἀποτελοῦσι τὴν ἐλαχίστην μειονοφησίαν μετ' ὅλον τὸν μικρὸν αὐτῶν ἀριθμὸν ὅμως, πανταχοῦ εὐρίσκει τις αὐτούς. Συνεχῶς ἐν τινι χωρίῳ εἰς μόνος ὑπάρχει Ἑλληνας, ἀλλ' ὁ Ἑλληνας οὗτος εἶναι περιβεβλημένος μετὰ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ καφετζῆ, τοῦ καπήλου, τοῦ βωποπόλου καὶ τοῦ ἀναφορογράφου. Τὸ ἐργαστήριον αὐτοῦ εἶναι παντοπωλεῖον ἐν μικρογραφίᾳ. Δὲν εἶναι σπάνιον ὥστε ὁ νέος οὗτος νὰ ἦναι νεώτατος, παῖς δεκατετραετῆς ἢ δεκαπενταετῆς. Ἡ οἰκογένεια αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτῷ τουρκικὰς τινὰς λίρας καὶ ἀπῆλθεν ἵνα ζητήσῃ τύχην. Ὅταν κερδίσῃ ὀλίγα χρήματα, ἐγκαταλείπει τὸ ἐργαστήριον αὐτοῦ. Οἱ Ἑλληνες οὗτοι, ἔρχονται πολλάκις ἀπὸ πολὺ μακρὰν. Εἶδον εἰς Τατάρ-Παρζαζῆν ἐξ αὐτῶν δέκα πέντε περίπου, γεννηθέντας ἐν Ἡπειρῷ ἐν Ἰωαννίνοις. Ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἡ πόλις αὕτη στέλ-

λει εἰς τὸν Αἴμον ἀρτοποιούς, κλειδοποιούς καὶ βράπτας· τέσσαρα καὶ πέντε ἔτη μένουσιν ἐν τῷ μέσῳ τῶν Βουλγάρων καὶ ἔπειτα ἐπανέρχονται εἰς τὴν πατρίδα αὐτῶν, ἀντικαθιστάμενοι ὑπ' ἄλλων. Μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἡπείρου, τῶν περιηγουμένων τὰς χώρας ταύτας, οἱ καλοὶ ἰατροὶ εἶναι ἄξιοι ἰδιαιτέρας μνείας. Ἀπαντες ἀνήκουσιν εἰς τὸ αὐτὸ διαμέρισμα, τὸ τοῦ Ζαγορίου. Ἡ βαθεῖα κοιλὸς αὐτῆ ἀφανίζομένη εἰς τοὺς ἀποτόμους τοῦ Πίνδου κρημνούς, διέφυγε τὰς εἰσβολάς. Ἐκεῖ ζῆ διεσπαρμένη εἰς εἴκοσι περίπου χωρία κοινότης ἀμιγῆς λίαν, ἀξιοῦσα ὅτι διατηρεῖ ἀπὸ μακρῶν αἰώνων ἀρχαίας παραδόσεις τῆς χειρουργικῆς καὶ τὴν γνῶσιν τῶν ἱατρικῶν βοτανῶν. Οἱ δόκτορες οὗτοι ἀποτελοῦσι εἰδὸς τι ἀδελφότητος, ἐν ἧ ἑκάστη οἰκογένεια ἔχει τινὰ ἰδιότητα, εἰς ἣν ὁ υἱὸς διαδέχεται τὸν πατέρα. Ὅλη αὐτῶν ἡ ἐπιστήμη μεταβιβάζεται διὰ ζώσης φωνῆς· διέργονται τὴν Τουρκίαν, ἐνθα λίαν τιμῶνται καὶ συλλέγουσιν ἐκεῖ ἰκανὰς χρημάτων ποσότητας. Πάντοτε ὡς αἴσιον συμβᾶν ἐκλαμβάνεται, ὅταν εἰς τι χωρίον ἀκούεται κατὰ τὴν πρώην ἐν ταῖς ὁδοῖς ζένη φωνὴ ἀναφωνοῦσα: «Προσέλθετε πάντες οἱ νοσοῦντες, ἰδοὺ ἔχετε μεταξὺ σας τὸν περίφημον ἱατρὸν τοῦ Ζαγορίου.» Ἡ μικρὰ αὕτη δημοκρατία, ἀναπολεῖ εἰς τὴν μνήμην τὰς κοινότητας καὶ οἰκογενείας τοῦ ἔθνικοῦ κόσμου ἐκεῖ, παρ' αἷς μετέδιδον ἀρχαίας συνταγὰς ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν καὶ αἱ ὅποια εἶχον τὸ προνόμιον τοῦ ἐξασκεῖν τὴν ἱατρικὴν. Ὁ περίφημος Μαχάων, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ἐγεννήθη εἰς τὸν Πίνδον, οὐχὶ μακρὰν τοῦ διαμερίσματος τοῦ Ζαγορίου, ὁ Χίρων εἰς τὸ Πήλιον, ὅπερ ἀπέχει δύο ἡμέρας τοῦ Πίνδου. Ἴσως οἱ καλοὶ ἰατροὶ τῆς Ἡπείρου, εἰσὶν οἱ σκοτεινοὶ τῶν ἀρχαίων Ἀσκληπιαδῶν ἀπόγονοι (1). Τοῦλάχιστον δίδουσι ἡμῖν νὰ νοήσωμεν ὅποιοι τινες ἦσαν κατὰ τὴν καταγωγὴν τοῦ πολιτισμοῦ οἱ ἱερεῖς τῆς τοῦ Ἀσκληπιοῦ λατρείας.

(1) Οἱ ἱστορικοὶ τῆς ἱατρικῆς τῶν Ἑλλήνων, θὰ ἐπίσταν καλῶς σπουδάζοντες τὰς συνταγὰς τῶν ἐμπειρικῶν τούτων. Π. κ. Ρεῖγγόλδ ἐν τῇ πρό μικροῦ ὑπ' αὐτοῦ γενομένη ἐκδόσει τοῦ Ἱπποκράτους, εἰδείξεν ὅτι πολλαὶ συνταγαὶ συλλεγεῖσθαι ὑπὸ τῆς σχολῆς τῆς Κῶ, ἀνευρίσκονται εἰσέτι τὴν σήμερον ἐν Πελοποννήσῳ καὶ ἐν ἄλλοις τῆς Ἑλλάδος μέρεσιν. Ἐκτὸς τούτου δύναται νὰ παρατηρήσῃ τις τὰ κεφάλαια περὶ τῶν καλῶν ἱατρῶν τοῦ Ζαγορίου τὰ ὑπὸ τοῦ Πουκεβὶλ ἀφορῶντα τὴν Ἡπειρον καὶ τὰς παρακλήσεις ἐπὶ τῆς τέχνης τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἀργολίδι καὶ τὰς Μελέτας περὶ τῆς μυθολογίας τῶν Ἀθηνῶν εἰς Ἀργὸς ὑπὸ τοῦ κ. Α. Βερτράνδ.

Ἡ εὐκολία, μεθ' ἧς οἱ Ἕλληνες περιηγούνται ἄπασαν τὴν Τουρκίαν, ἐκπλήσσει τοὺς Εὐρωπαίους τῆς Δύσεως. Διὰ νὰ παρευρεθῇ εἰς πανηγύρι, εἰς ἔθνικὴν ἑορτήν, Ἕλληνας ἐξ Ἡπείρου, ἀποκαταστημένος ἐν Βουλγαρίᾳ, διέρχεται τὴν Ῥοδόπην, καταβαίνει εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ φθάνει εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ. Διὰ τὴν ἐκεῖ μετάβασιν καὶ ἐπάνοδον χρειάζεται μῆνα· τινὲς ὀδεύουσι πολλῶ μακρότερον. Ἰκανοὺς Φιλιππουπολίτας ἀριθμοῦσιν ὡς ἀποκατασταθέντας, τὴν σήμερον ἐν Καλκούττα. Οἱ τολμηροὶ οὗτοι ὁδοιπόροι ἀφήνουσι τὰς οἰκογενείας αὐτῶν χωρὶς τινος εἰδήσεως ἐφ' ἰκανὰ ἔτη· ἡμέραν δέ τινα ἀκούεται ὅτι ἀπέθανον οὗτοι ἐν Ἰνδίας, ὅτι ἀφιέρωσαν τὴν περιουσίαν αὐτῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὴν σχολὴν τῆς κώμης αὐτῶν. Ὅσον μακρὰν καὶ ἂν ἀπέλθῃ ὁ Ἕλληνας, οὐδέποτε ἐπιλανθάνεται τῆς πατρίδος αὐτοῦ. Τοῦτο γινώσκει καλῶς τὸ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστήμιον, ὅπερ ἔλαβε προσφορὰς πανταχόθεν τοῦ κόσμου· ἡ εὐτελεστερά, ἀλλὰ καὶ ἡ οὐχ ἥττον συγκινητικὴ τῶν δωρεῶν τούτων, εἶναι ἡ γενομένη πρὸς αὐτὸ ἀρτίως ὑπὸ πτωχῆς ὑπηρετρίας, ἀποθανούσης ἐσχάτως ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Γάγγου. Οἱ Ἕλληνες μεμονωμένοι καθ' ὅλην τὴν Τουρκίαν, ἀποτελοῦσιν ἀληθῆ μασωνίαν. Εἶναι εὐτύχημα διὰ τὸν Εὐρωπαῖον ν' ἀποταθῇ πρὸς αὐτούς. Γινώσκουσι τὴν χώραν κρεῖττον καὶ τῶν κατοίκων αὐτῶν· ἔχουσιν ἐκτὸς τούτου περιέργειαν, ἡ ὁποία κάμνει αὐτοὺς τὰ πάντα νὰ παρατηρῶσιν, εὐστροφίαν τοῦ πνεύματος, ἡ ὁποία στερεώνει ταχέως τὴν ἐπιρροὴν αὐτῶν. Εἶναι εὐκολον αὐτοῖς, κεκτημένοι τοιαύτας σπανίας ἰδιότητος, νὰ γίνωνται σεβαστοί· ἔπειτα πῶς ἠδύνατο κώμη τις νὰ ὑποφέρῃ τὴν ἔλλειψιν αὐτῶν; Δὲν πρέπει νὰ παραβάλλῃ τις αὐτοὺς πρὸς τοὺς Ἰουδαίους· ὅσον ὁ Ἰουδαῖος εἶναι περιορισμένος καὶ μεμονωμένος, τόσον ὁ Ἕλληνας εἶναι ἀνοικτὸς ἄνθρωπος. Μόλις ἐλθὼν ἐν μέσῳ τῶν ξενιζόντων αὐτὸν ὁ Ἕλληνας δὲν εἶναι πλέον ξένος. Δύναται τις νὰ βεβαιώσῃ ὅτι οὐδεμία ὑπάρχει πλεονεξία· ὁ Ἕλληνας ἀγαπᾷ τὴν ἐμπορίαν, ἀρέσκειται διατιθέμενος ὑπόσχεσιν τινα, ἀλλὰ φαίνεται, ὅτι ἡ εὐαρέστησις τοῦ νὰ νικήσῃ τὰς δυσκολίας, νὰ διαθέσῃ τὰ πάντα πρὸς ἐντελῆ ἐπιτυχίαν, κάμνουσιν αὐτὸν νὰ λησμονήσῃ ἑαυτὸν καὶ νὰ παραδοθῇ εἰς τὸ θέλημα τοῦ κέρδους. Ἀγνοῶ τίς ὁ κατορθώσας ὥστε νὰ ῤηθῇ ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀγαπῶσι τὰ χρήματα· ἴσως τοῦτο εἶναι ἡ τέχνη, μεθ' ἧς γινώσκουσι νὰ κερδίξωσι ταῦτα, ἀλλ' οὐχ ἥττον οὐδεὶς δύναται ν' ἀρνηθῇ, ὅτι δαπανῶσιν αὐτὰ μετὰ τελείας ἀσωτείας,

Ἡ ἐπαρχία τῆς Φιλιππουπόλεως ἀριθμεῖ τρεῖς σπουδαίας τῶν Ἑλλήνων κοινότητας, τὴν τῆς πρωτεύουσας, τὴν τῆς Στενημάχου καὶ τὴν τοῦ Τατάρ-Παρζαζίκι. Οἱ Ἕλληνες τῆς Φιλιππουπόλεως ἔχουσι μουσεῖον, εἰς ὃ εἰσφέρουσι μετὰ πολλῆς τῆς μερίμνης ἀπάσας τὰς ἐν τῇ χώρᾳ εὐρισκομένας ἐτι ἀρχιούτητας· ἡ βιβλιοθήκη αὐτῶν περιλαμβάνει οὐ μόνον τοὺς κλασσικούς, ἀλλὰ καὶ πολλὰ νεώτερα συγγράμματα· δίδουσι χορούς, ἐνθα ὄρχονται παιζομένου τοῦ κλειδοκυμβάλου καὶ προμηθεύονται ἀπὸ τῆς Βιέννης τοὺς νεωτάτους συρμούς. Πολλοὶ μεταξὺ τούτων ὁμιλοῦσιν ἀρκούντως καλῶς τὴν γαλλικὴν. Τινὲς γράφουσιν εἰς τὰς ἐφημερίδας τῶν Ἀθηνῶν ἄρθρα καὶ στέλλουσι πραγματείας εἰς τὴν Παρθῶραν καὶ προσέτι ἐκδίδουσι διὰ τοῦ τύπου συγγράμματα, ὡς ὁ κ. Τσουκαλᾶς, δημοσιεύσας ἐσχάτως περιγραφὴν τῆς ἐπαρχίας τῆς Φιλιππουπόλεως. Ἡ κοινότης τοῦ Τατάρ-Παρζαζίκι, εἰ καὶ πολλῶ ἀπολειπομένη, παρουσιάζει τοὺς αὐτοὺς χαρακτήρας. Ἡ τῆς Στενημάχου, ἀφανίζομένη εἰς τινα κοιλάδα τῆς Ῥοδόπης καὶ ἡμέραν ἀπέχουσα πρὸς νότον τῆς Φιλιππουπόλεως, εἶναι ἴσως ἡ τὰ μάλιστα ἐνδιαφέρουσα ἐκ τῶν τριῶν.

Ἡ πόλις ἀριθμεῖ δεκαπέντε χιλιάδας κατοίκων· οὔτε οἱ Τοῦρκοι, οὔτε οἱ Βούλγαροι ἠδυνήθησαν ν' ἀποκατασταθῶσιν ἐν αὐτῇ. Κέκτηται οὐ μόνον πολυάριθμα βυζαντινὰ ἐρείπια, λείψανα ἀρχαίας καὶ ἀθηναῆς δυνάμεως, ἀλλὰ πρὸς τούτοις πλῆθος ἀρχαίων ἀναγλύφων ἀνερχομένων τοῦλάχιστον μέχρι τοῦ δευτέρου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος. Οἱ ἀρχαῖοι γεωγράφοι, οἱ ἄλλως τόσον ἀνεπαρκεῖς, δι' ἐκείνον ὁ ὁποῖος θέλει νὰ σπουδάσῃ τὰς χώρας ταύτας, οὐδὲν διετήρησαν ἡμῖν ὄνομα, δυνάμενον ν' ἀποδοθῇ εἰς τὴν πόλιν ταύτην, ἡ ὁποία, συμφώνως πρὸς ἐπιγραφὴν λίαν ἐφθαρμένην, φαίνεται νὰ ἦτο ἀποικία τῆς νήσου Εὐβοίας. Ἡ ἑλληνικὴ αὕτη κοινότης διετήρησεν ἰδιαιτέραν διάλεκτον, ἐν ἧ εὐρίσκει τις πλείους τῶν διακοσίων λέξεων, ἐξαφανισθείσας ὑπὸ τῆς κοινῆς Ῥωμαϊκῆς· μ' ὅλον ὅτι αἱ λέξεις αὗται δὲν εἶναι ἐν χρήσει οὔτε ἐν Ἑλλάδι, οὔτε ἐν αὐτῇ τῇ Φιλιππουπόλει, προσεγγίζουσι δὲ διὰ τῆς ἐτυμολογίας εἰς τὴν κλασικὴν τῶν Ἑλλήνων γλῶσσαν. Πρὸ τινῶν ἐτῶν ἤκουον ἐτι ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ δημοτικὰ ἄσματα μεταδόμενα ἐκ μνήμης· ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, γενόμενα σπανιώτερα, θὰ λησμονηθῶσιν ἐντὸς ὀλίγου ἅπαντα. Αἱ νεώτεροι ἑλληνικαὶ ποιήσεις, δημοσιεύμεναι ὑπὸ τῶν ἐφημερίδων ἢ συλλεγόμεναι εἰς μι-

κροὺς τόμους—ποιήσεις καθ' ὅλου μετρίας ἀξίας—μετεφέρθησαν εἰς τὴν πεδιάδα ταύτην παρὰ τῶν ἐφημεριδοπρατῶν· συνεχῶς ἐπαναλαμβάνουσι ταύτας, ἔχουσιν αὐταὶ ὑπόληψιν, καὶ ἐν τούτοις τὰ ἄλλοτε τραγοῦδια ἀφανίζονται. Ἡ πόλις τῆς Στενημάχου συμμερίζεται τοὺς πόθους τῆς νέας Ἑλλάδος. Ἐγένετο δὲ πάντοτε γνωστὴ διὰ τὸν φιλελληνισμόν αὐτῆς, Κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον τῆς Κρήτης, ἐξαπέστειλεν εἰς τὴν νῆσον ἐξήκοντα νέους ἀπελθόντας πεζῆ καὶ παρακεκινδυνευμένως ἵνα φθάσωσιν ἀνα μέσον μυρίων κωλυμάτων, εἰς τὸ τόσον ἀπομεμακρυσμένον πεδῖον τῆς μάχης. Σήμερον ἡ Στενημάχος δικτηρεῖ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῶν Ἀθηνῶν δεκα φοιτητὰς· ἀριθμεῖ τρεῖς ἐν Παρισίοις καὶ δύο ἐν Βιέννῃ. Οἱ σπουδασταὶ οὗτοι εἶναι ἐκτὸς τούτου πρωτότυπα ἄξια μιμήσεως μεταξὺ τῶν πρεσβυτέρων αὐτῶν. Ὁ συμπολίτης αὐτῶν Ἀναστασιάδης Λευκίας ἐγένετο γνωστὸς ἐν Εὐρώπῃ διὰ τῆς ἀνασκευῆς τῆς θεωρίας τοῦ Φαλλμεράυερ, τοῦ παραδόξου τούτου σοφοῦ, τοῦ διίσχυρισθέντος ὅτι οἱ νέοι Ἕλληνες σλαυικὸν μόνον αἷμα εἶχον ἐν ταῖς φλεβίς. Ὁ κ. Σκορδέλης ἐδημοσίευσεν λεξικὸν τῆς διαλέκτου τῆς Στενημάχου· τέλος ὁ κ. Γεώργιος Παππαδόπουλος ὁ ὁποῖος ἐξέδωκε περὶ τῆς ἀρχαιότητος τῶν Ἀθηνῶν μέγαν ἀριθμὸν διατριβῶν, κατάγεται ἐκ τοῦ διαμερίσματος τούτου. Οὕτως ἰδοὺ πόλις, ἡ ὁποία εἶναι ἑλληνικὴ ἀπὸ ἐποχῆς μεμακρυσμένης, ἴσως ἀπὸ τοῦ δευτέρου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος. Οὔτε ὁ χρόνος, οὔτε αἱ φοβερώτεροι εἰσβολαί, ἃς εἶδεν ἡ Εὐρώπη ἠδυνάθησαν ν' ἀποβάλωσιν ἀπὸ τῆς μνήμης τῆς πόλεως ταύτης, τὴν ἐθνικότητα αὐτῆς. Διῆλθε διὰ πολλῶν δοκιμασιῶν, ἀλλ' ἡ ἰσχύς τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος ἐπεκράτησεν. Ἦδη, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σχεδὸν βραβάρου λαοῦ, ὁ ὁποῖος περικυκλοῖ αὐτήν, αὕτη ἀγαπᾷ τὴν πεδεῖαν καὶ τὴν σπουδὴν. Ὅποιας συμπαθείας δὲν εἶναι ἀξία ἡ πλήρης ζωῆς αὕτη φυλὴ ἡ τόσον νέα καὶ πάντοτε ἐνθουσιῶσα διὰ τὸ παρελθὸν καὶ τὰ προϊόντα τοῦ πνεύματος αὐτῆς;

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Φιλιππουπόλεως ἀριθμοῦνται ὀκτὼ χιλιάδες καθολικῶν Βουλγάρων· δύο χιλιάδες οἰκοῦσιν εἰς τὴν πρωτεύουσαν, οἱ δὲ λοιποὶ κατέχουσιν ὀκτὼ κώμας, ὧν τέσσαρες κεῖνται πρὸς βορρᾶν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Αἴμου, καὶ τρεῖς πρὸς ἀνατολάς. Οἱ Ἕλληνες ὀνομάζουσι τοὺς καθολικοὺς τούτους παυλιανούς ἢ μαριχαίους καὶ διίσχυρίζονται ὅτι εἶναι τὰ λείψανα αἰρέσεως, μορφωθείσης ὑπὸ Παύλου τοῦ Ἀρμενίου· ἡ γνώμη ὅμως αὕτη οὐ-

δαμου βασιζέται. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος δὲν εὑρισκόμενοι ἐν Φιλιππουπόλει πλείοτέρους τῶν ἐξήκοντα καθολικῶν. Οἱ εὑρισκόμενοι ἐκεῖ τὴν σήμερον, φαίνονται ὄντες ἀποικία, ἐλθοῦσα ἐκ τῆς Σοφίας περὶ τὰ 1795. Μέχρι τοῦ 1835 εἶχον μόνον διαβατικούς ἱερεῖς· οἱ λιγοριστοὶ τῆς Βοημίας, πρῶτοι μεταξὺ αὐτῶν ἀποκατεστάθησαν καὶ ἀντικατεστάθησαν ὑπὸ Ἰταλῶν καπουτσιῶν. Ἀπὸ τοῦ 1848 ἡ προπυχάνδα ἐχορήγησεν αὐτοῖς ἐπίσκοπον· ἔχουσι σχολὴν, τέσσαρας ἀδελφὰς τοῦ ἐλέους, ἐξ ὧν αἱ δύο Γαλλίδες, καὶ κομψὴν ἐκκλησίαν, εἰς ἣν ἡ Γαλλία παρέχει ἐπιχορήγησιν τινα.

Πατὴρ τις καπουτσιῶνος εἶναι ἀπόλυτος κύριος ἐκάστης κώμης, ὑποβάλλει τὸ ποίμνιον αὐτοῦ εἰς ὅλως ἐκκλησιαστικὴν πειθαρχίαν. Τρις τῆς ἡμέρας ἔρχονται εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἅπαντες οἱ κάτοικοι, οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ὑπεκφεύγει τὴν ἄσκησιν τῆς θρησκείας, ἣν ἐκτελοῦσιν εἰς ὀρισμένην ἡμέραν καὶ κατὰ διαταγὴν τοῦ διεσθουτοῦ. Θὰ ἐνόμιζέ τις ἑαυτὸν μεταφερόμενον ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἱεραποστόλων τῆς Παραγοναί. Οἱ Βούλγαροι οὗτοι εἶναι λίαν ἀγαθοὶ ἄνθρωποι, ἀλλ' ἔχουσι τὴν ἰδιόζουσαν εἰς τὴν φυλὴν αὐτῶν βραδύτητα τοῦ πνεύματος. Ἐν τούτοις ὑπάρχει εἰδός τι βιομηχανίας, εἰς ἃ διακρίνονται· βλέπει τις πέρξ τῶν κωμῶν αὐτῶν εὐρεῖς ἀγροὺς ῥοδῶνων· κατασκευάζουσι περίφημον ἄρωμα, ἐπίσημον καθ' ἅπασαν τὴν Ἀνατολήν. Οἱ ἀγροὶ οὗτοι τῶν ῥοδῶνων ἀναβαίνουν εἰς ἀρχαίαν ἐποχὴν· κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ παρόντος αἰῶνος ἦσαν ἰδιοκτησία τῆς σουλτάνης Βαλιδέ. Κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Ῥωμαίων τὰ ῥοδὰ τῆς Θράκης ἦσαν διάσημα καὶ κατεῖχον θέσιν ἐν τῇ θρησκείᾳ, ἔδωκαν δὲ τὸ ἑαυτῶν ὄνομα εἰς τελετάς, ἃς ἐκάλουν *Ροζάλια*, καὶ τὰ ῥοδὰ ταῦτα, ἐὰν δίδῃ τις πίστιν εἰς ἐπιγραφάς, ἦσαν συνεχῆ εἰς τὰς χώρας ταύτας.

Ἡ ἀρχαιολογία δὲν εἶναι σπουδὴ περιεργείας, καθ' ἣν τὰ ἀντικείμενα ἔχουσι τὸσον μείζονα ἀξίαν, ὅσον εἶναι σπανιώτερα· ὅ,τι προτίθεται εἶναι κυρίως ν' ἀναστήσῃ τὰς ἀφανισθείσας ἐποχὰς καὶ νὰ ἐπανεῦρῃ τὴν φυσιογνωμίαν τῶν χωρῶν, αἱ ὁποῖαι συνεχῶς πολλὰκις δὲν κατέλιπον ἡμῖν ἐπὶ τοῦ ἑαυτῶν ἐδάφους οὐδεμίαν λεπτομέρειαν ὀρισμένην. Ἐνταῦθα κείτται τὸ θέλημα τῆς ἐπιστήμης ταύτης τῆς τὸσον αἰχμηρᾶς. Ὅποια τις ἦν ἡ ζωὴ τῶν εὐρειῶν τούτων χωρῶν; Πότε ὁ πολιτισμὸς εἰσῆλθῃ ἐκεῖ; ὑπὸ τίνος ἐκομίσθη οὗτος; ἐν τίνι μέτρῳ διερρύμισε τὰς συνηθείας τῆς ἀρχαίας φυλῆς; Εἰς ὅλα ταῦτα τὰ ζητήματα μόνος ὁ ἀρχαιο-

λόγος δύναται νὰ ἀποπειραθῇ ὅπως ἀποκριθῇ.

Ἀπὸ τοῦ τετάρτου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος οἱ Ἕλληνες ἔμποροι ἐπεσκέπτοντο τὴν βάρβαρον Θράκην. Ἐκεῖ ἐξ ἅπαντος, ἀπαραλλάκτως ὡς ἡμεῖς μεταβαίνομεν σήμερον εἰς τὰ ἀπομεμακρυσμένα διαμερίσματα τῆς Αὐστραλίας καὶ εἰς τὰ τμήματα τοῦ Σουδάν, τὰ προσεγγίζοντα εἰς τὴν Ἀλγερίαν καὶ τὴν Σενεγάλην. Οἱ ἔμποροι οὗτοι κατέλιπον ἐν τῇ ὑπερκειμένη τοῦ Εὐρου πεδιάδι νομίσματα, ἅπερ εἰσὶ χρονολογία, τουτέστι τετράδραχμα τῶν Ἀθηναίων, τοῦ ἀρχαίου καὶ νέου τύπου, νομίσματα τῆς Θάσου, τῆς Μικωνείας καὶ τοῦ Βυζαντίου. Ἡ εὐρωπαϊκὴ Τουρκία, ἣν ὁ Στράβων ὀνομάζει Ἰλλυρίαν, καὶ ἡ Θράκη ἐδέχετο δύο εἰδῶν περιηγητὰς· οἱ μὲν ἐρχόμενοι ἐξ Ἀθηναίων, ἀπὸ τῶν ἀποικίων τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ τοῦ Βοσπόρου, προέβαινον μέχρι τῶν ἐκεῖθεν τοῦ Αἴμου καὶ ἔμενον ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Μάργου· οἱ δὲ ἀνήκον εἰς τὰς μεγάλας πόλεις τῆς Ἀδριατικῆς καὶ ἰδίως εἰς τὰς ἀποικίας τοῦ Δυραχίου καὶ τῆς Ἀπυλωνίας καὶ ἐνέμοντο τὸ ἥμισυ τῆς δυτικῆς χερσονήσου. Ἡ ἀντιπαροβολὴ τῶν νομισμάτων, ὅσα συνελέχθησαν μέχρι τοῦδε ἐν Ῥωμυλίᾳ, Σερβίᾳ καὶ Βισνίᾳ, καθιστᾷ τὰ συμπεράσματα ταῦτα φανερὰ καὶ ἐπιτρέπει τὴν ἀνεύρεσιν τῆς ἀρχαιοτάτης ἐμπορικῆς γεωγραφίας τῆς χώρας ταύτης. Κατὰ τὸν τρίτον αἰῶνα ὁ πολιτισμὸς διεισδύει εἰς τὸν Αἴμον. Δύναται τις νὰ ἴδῃ εἰς τὸ τουρκικὸν κοιμητήριον τοῦ Τατάρ-Παζαρζικ (τῆς ἀρχαίας Βεσσαπάρας) μάρμαρον σύγχρονον τοῦ Ἀλεξάνδρου. Οἱ ὀθωμανοὶ διατηροῦσι τοῦτο ὡς ἅγιον λίθον, προσέρχονται ἐκεῖ καὶ ἐπιθέτουσι νήματα ἀποσπασθέντα ἐκ τῶν ἐνδυμάτων τῶν νοσοῦντων καὶ λαμβάνουσι ἐκεῖθεν κόνιν, ὀσμηματουργὸν ἔχουσαν δύναμιν. Τοῦτο εἶναι ἑλληνικὴ στήλη, φέρουσα ἐπιγραφὴν μεθ' ὀραιοτάτων χαρακτῆρων· αὕτη μαρτυρεῖ τὴν ὑπαρξίν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ πόλεως καὶ διοικήσεως ἑλληνικῆς· μνημονεύει τῶν πανηγύρεων τῆς λατρείας τοῦ Ἀπόλλωνος, τῶν ἄθλων τῶν δοθέντων εἰς τοὺς νικῆσαντας κατὰ τοὺς ἀγῶνας. Εἰς τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἀναφέρονται χάλκινα ἔργα, ἔχοντα ὅλην τὴν τελειοποίησιν τῶν ἀθηναϊκῶν ἔργων τῆς ἀρίστης ἐποχῆς. Βραδύτερον ὁ πολιτισμὸς οὗτος ἐφηπλώθη ἐφ' ἅπασαν τὴν Θράκην, μάλιστα δὲ εἰς τὰς πεδιάδας. Αἱ ἐπιγραφαὶ καὶ τὰ ἀνάγλυφα τεκμηριοῦσι τὴν ὑπαρξίν κέντρων σημαντικῶν. Τὸ ὄνομα τῶν ἄστων τούτων ἀπωλέσθη· ἀλλ' εὐκόλως δυνάμεθα νὰ βεβαιώσωμεν πόσον αὐταὶ ἦσαν πολυπληθεῖς. Τινὲς παρε-

δέχοντο γενικῶς ὅτι ὁ διαδοθεὶς ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ πολιτισμὸς κατὰ τὸν χρόνον τῆς κατακτητέως τῶν Ῥωμαίων ἦν λατινικός· τὴν γνώμην ταύτην πρέπει τις νὰ ἐγκαταλίπη. Ὑπὸ τὴν αὐτοκρατορίαν, γενικὴ γλῶσσα τῶν κωμῶν καὶ τῶν πόλεων ἦν ἡ ἑλληνικὴ, τὰ δὲ λατινικὰ κείμενα εἰς τὸ ἔπακρον σπάνια. Αἱ ἐξοχαὶ τῆς Θράκης, ὅπως αἱ τῆς Gaule κατὰ τοὺς Ῥωμαίους χρόνους, διηροῦντο εἰς πάγι ἢ κώμας· πολλὰ δὲ πάγι ἀπετέλουν μίαν οἰκογένειαν ἢ γένος. Αἱ πόλεις εἶχον τὴν αὐτὴν διοίκησιν, οἶαν καὶ ἅπασαι αἱ μεγάλαὶ γραικορωμαϊκῆαι πρωτεύουσαι. Τὰ ἀνάγλυφα παρέχουσι ἡμῖν τοὺς πρωτοτύπους χαρακτῆρας τοῦ θρακικοῦ πανθήου διὰ τὸν αὐτὸν χρόνον. Τὸ πνεῦμα τῆς φυλῆς ταύτης μετεμόρφωσε τοὺς κλασικούς θεοὺς καὶ μετέβαλε τὴν Ἀρτεμιν εἰς ἀνδρόγυνον, ὠπλισμένην μὲ πάσσαλον, τὸν δὲ Ἀπόλλωνα εἰς ἰσχυρὸν κυνηγόν. Εἶχε δ' ἐπίσης θεότητας ἰδιαιτέρας, ἡγουν ἦρωα ἔφιππον ἀγωνιζόμενον πρὸς τὰ ἄγρια θηρία, ὁ ὁποῖος φαίνεται ὅτι ἐχρησίμευσεν ὡς ὁ πρῶτος τύπος τοῦ ἀγίου Γεωργίου τῶν Βυζαντινῶν καὶ προσέτι, πρᾶγμα παραδοξότερον, θεᾶς—μητέρας ὁμοίας πρὸς τὰς τὸσον συνεχῶς ἀνευρισκομένας ἐν Gaule. Ἐν τούτοις ἡ πολυτιμότερα πηγὴ τῶν ἐν Θράκῃ ἀρχαιοτήτων δὲν ἐζητήθη εἰσέτι. Οἱ τύμβοι, οὓς βλέπει τις ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ἀνταποκρίνονται πρὸς τὴν περιγραφὴν, ἣν περὶ αὐτῶν ἔδωκεν ὁ Ἡρόδοτος· εἶναι δὲ αὐταὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τάφοι ἐπίσημοι. Πρέπει τις νὰ παραιτηθῇ τῆς ἀξιώσεως ὅτι δύναται ν' ἀριθμηθῇ αὐτοῦς, τινὲς τούτων ἠνεψύχθησαν κατὰ τύχην· εὐρον δ' ἐν αὐταῖς κοσμήματα ἑλληνικῆς καταγωγῆς, πρὸς δὲ ταύταις ὄπλα καὶ ἀντικείμενα βαρβαρικά. Δὲν εἶναι ὀλιγώτερον πολῦτιμοι τῶν ἐν Σκανδιναυίᾳ, ἐν Gaule καὶ ἐν Εὐξείνῳ Πόντῳ ἀνακαλυφθέντων, οἱ ὁποῖοι παρέσχον ἡμῖν τοσοῦτον πλοῦτον. Ὅταν ἀποφασίσῃ νὰ κάμη τις μεθοδικὰς ἀνασκαφάς, οἱ τάφοι οὗτοι θὰ ἀπεκάλυπτον ἡμῖν κατὰ μέρος τὴν ἀρχαιοτάτην ἱστορίαν τῶν χωρῶν τούτων.

Αἱ πτωχαὶ αὐταὶ τῶν Βουλγάρων χωραὶ εἰσιν εἰσέτι εἰς λίαν θλιβεράν κατάστασιν, πολλῶν δὲ ἀνάγκη, ὅπως οὗτοι ἐξέλθωσι τῆς ἀμαθείας αὐτῶν· τοῦλάχιστον ἔχουσι τὴν πρὸς τοῦτο ἔφεσιν καὶ καὶ τοῦτο ἐδήλωσαν διὰ τῶν ἑαυτῶν πράξεων. Τὸ ἐπιβλημα, ὅπερ ἐπιβάλλουσι χάριν τῶν σχολῶν εἶναι ν' ἀνταμείψῃ τὰς προσπαθείας ταύτας. Θὰ ἔλθῃ ὁ χρόνος ἐπίσης, καθ' ὃν ὁ λαὸς οὗτος θὰ ἔχη ἐκκλησίαν ἐθνικὴν, ὡς ὄρον ἀπαραίτητον τῆς ἑαυτοῦ

προόδου. Τὴν κατάστασιν, εἰς τὴν σήμερον εὑρίσκειται ἡ πρόοδος αὕτη, ὁ περιηγητὴς δὲν δύναται νὰ παρίδῃ ταύτην· δὲν θὰ ἠδύνατό τις νὰ ὀμιλήσῃ περὶ τῆς Τουρκίας, χωρὶς νὰ ὀμιλήσῃ περὶ λαοῦ τὸσον πολυπληθοῦς καὶ πάντοτε ἀξάνοντος. Ἐὰν οἱ Βούλγαροι ἐξέλθωσι τῆς ἀπαθείας, εἰς ἣν ἐπὶ μακρότατον χρόνον ὑπνωσαν, θὰ νοήσωσιν τὴν ἀξίαν τῶν ἀρχαίων αὐτῶν παραδόσεων, τὴν σημασίαν ὄλων αὐτῶν τῶν διηγήσεων, ἃς ἀτελῶς μόνον δυνάμεθα νὰ σπουδάσωμεν ἄνευ αὐτῶν καὶ τέλος τὴν σημαντικότητα τῶν ἀρχαίων τούτων λειψάνων, ἅπερ αὐτοὶ μόνοι καθ' ὅλου δύνανται νὰ συλλέξωσιν. Ἡ Ῥοδόπη καὶ ὁ Αἴμος ὑπῆρξαν ἡ πατρίς τοῦ Ὀρφῆως, μία τῶν κοιτίδων ἑλληνικῆς θρησκείας, ἡ πηγὴ ἅπαντος τούτου τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, διὰ τοῦ ὁποῖου ὁ ἡμέτερος κόσμος ἔζησε. Θὰ παρασχωσιν ἄρα γε ἡμῖν ποτε τὰ ὄρη ταῦτα τὰ μυστήρια, ἅπερ ἐγκλείουσιν ἀπὸ τοσοῦτων αἰῶνων;

Ο Ε Ρ Ω Σ

(Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ.)

Δ'.

Ὁ εὐτυχὴς ἔρωσ.—Τὰ σωτήρια ἢ δυσάρεστα αὐτοῦ ἀποτελέσματα ἐπὶ τῆς υγείας καὶ τοῦ ἠθικοῦ.—Ὁ ἀτυχὴς καὶ ζηλότυπος ἔρωσ. Ἐπίδρασις αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὀργανισμοῦ· αἱ ἐξ αὐτοῦ προερχόμεναι ἀσθενεῖαι.—Παρατηρήσεις. Στατιστικὰ τινὰ ἀποτελέσματα.

Καθ' ὅσον ὁ ἔρωσ εἶναι εὐτυχὴς ἢ ἀτυχὴς, εἶναι ἡ πηγὴ ἢ ἀνεκφράστων ἀπολαύσεων ἢ τρομερωτάτων ὀδυνῶν. Ὅταν τὸ πάθος καθίσταται ἀχαλίνωτον, γίνεται αἰτία δεινῶν ἀταξίῶν ἐν τῷ ὀργανισμῷ.

Βλέπετε τὴν πρώτην περίοδον τῆς συζυγικῆς ἐνώσεως, ἐποχὴν τοσοῦτον βραχεῖαν, καθ' ἣν ὁ βίος εἶναι τρυφερότης καὶ μέθη. Ἡ νέα καὶ αἰφνίδιος αὕτη θέσις τῶν εἰς γάμων συνερχομένων, προωρισμένη νὰ προξενῇ τὴν ἀμοιβαίαν χαρὰν καὶ ἀγάπην, τὴν ἐπανάληψιν τῶν πρὸς ἀλλήλους κολακευτικῶν λόγων, ζαλίξει, παρασύρει καὶ παραφέρει ἀκουσίως. Εἶναι παραφρόνησις, εἶναι ἐξαψὶς κατέχουσα τὸν ἄνθρωπον ἐν θελκτικῇ μανίᾳ. Ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι πλέον κύριος ἑαυτοῦ, ταυτίζεται μετὰ τοῦ ἀγαπωμένου προσώπου. Οὔτε σκέπτεται οὔτε αἰσθάνεται οὔτε ἀναπνέει οὔτε βλέπει εἰ μὴ ἐν αὐτῷ· ἐκ δύο καρδιῶν, ἐκ δύο ζώων γίνεται μία καρδιά, μία ζωὴ.

Χαρὰ συνεχῆς ὁ εὐτυχὴς ἔρωσ ἔχει πάντα τ' ἀποτελέσματα αὐτῆς· ἐμψυχοὶ καὶ διευκολύνει πάσας

τάς ζωτικὰς λειτουργίας. Ἡ ἀναπνοὴ εἶναι εὐρεῖα, ἡ ἐνέργεια τῆς καρδίας ἠδὲν ἡμῶν εἰς βαθμὸν τοιοῦτον, ὥστε νὰ προξενῆ τοὺς γλυκεῖς ἐκείνους παλμούς, οὓς οἱ ποιηταὶ τοσοῦτον ἐξύμνησαν. Οἱ ὀφθαλμοὶ λάμπουσιν, ἡ φυσιολογία φαιδρύνεται καὶ τὸ πρόσωπον λαμβάνει ῥόδινον χρῶμα, αἱ κινήσεις εἶναι συνεχεῖς, ἡ φωνὴ γλυκεῖα καὶ ἡ ὁμιλία εὐκολοῦ καὶ μεστὴ ἐννοιῶν. Ἐπειδὴ ὁ λόγος ἐν τῷ παροξυσμῷ του δὲν ἐπαρκεῖ πλέον νὰ ἐκθέτῃ τὰς σκέψεις του, ὁ ἔρωσ ἐν σιωπῇ πλήρει θελγήτρων καὶ ἐν ἐκστάσει, ἀποπνεῖ τὰ εὐωδέστατα ἀρώματά του.

Ὁ ἔρωσ εἶναι ὡς ὁ ἥλιος τῆς ψυχῆς. Θερμαίνει καὶ ζωογονεῖ ὅλην ἡμῶν τὴν ὑπαρξίν. Εἶδον τὸν ἔρωτα θεραπεύσαντα πλείστας ἀσθενείας τοῦ σώματος, πλείστας ἠθικὰς ἀτελείας.

Ὁ ἔρωσ εἶναι τὸ διεγερτικὸν φάρμακον, κατ' ἐξοχὴν τονωτικὸν εἰς τὴν ἀτονίαν καὶ τὸν μαρασμόν. Τὸ ἐπόμενον γεγονός μ' ἐξέπληξε καθ' ὑπερβολήν.

Ὁ Κ. Δ. ἄγων τὸ 36^{ον} ἔτος τῆς ἡλικίας εἶχε γεννηθῆ ἐκ πατρὸς φθισικοῦ καὶ μητρὸς, ἧτις εἶχε νευρικὴν κράσιν καὶ ἔβηχε πρὸ ἑνὸς ἔτους καὶ ἐπέκεινα. Τὸ ἀνώτερον μέρος τοῦ δεξιοῦ πνεύματος ἦτο πλήρες φυματίων. Ἡ ὄρεξις ἐχάνετο καὶ αἱ σωματικαὶ δυνάμεις ἠλαττοῦντο. Τῇ 12 Ἀυγούστου 1854 ἐπῆλθεν ἄφθονος αἰμοπτυσία. Καίτοι τὸν περιεποιούμην ἐπιμελῶς, ἡ ἰσχύνη δὲ ὡς καὶ ἡ φθίσις ἐχώρουν ὀρμητικῶς.

Νέα τις χήρα, γείτων αὐτοῦ, κινουμένη ἀπλῶς ἐξ οἴκου τὸν ἐπισκέπτετο κατ' ἀρχὰς μὲν ἵνα τὸν παρηγορήσῃ, ὕστερον δὲ τὸν περιεποιεῖτο μετ' ἀφοσιώσεως. Ἡ γλυκύτης καὶ ἡ τιμιότης τοῦ ἀσθενοῦς προσείλκυσαν κατὰ μικρὸν τὴν χήραν, ἧτις ἐτέρπετο μάλιστα παρέχουσα αὐτῷ τεκμήρια ἐνδιαφέροντος διὰ τὴν θλιβεράν κατάστασίν του.

Ἡ καρδιά τοῦ κ. Δ... ἦτο ἀκόμη ἐπιδεικτικὴ αἰσθημάτων ταχέως ἠγάπησε καὶ καθ' ὅσον ἠδύναεν ἡ ἠθικὴ συμπάθεια ἠλαττοῦτο τὸ κακόν. Ἡ ἀγάπη, ἣν ἐνέπνευσεν ὁ οἶκος, ἐγένετο αἰσθημα τρυφερώτατον καὶ ὁ ἔρωσ του ἀνταποκρινόμενος καὶ ἱκανοποιούμενος ἐπανήγαγε τὴν ὑγιειάν του. Ἐκ τοῦ χείλους τοῦ τάφου μετέβη εἰς τὴν νυμφικὴν κλίνην χωρὶς νὰ λάβῃ ἄλλο φάρμακον ἢ ἔρωτα ἰσχυρὸν καὶ εὐτυχῆ.

Ὁ ἔρωσ εἶναι μάλιστα τὸ φάρμακον τῆς μελαγχολίας, τῆς ὑποχονδρίας, τῆς θλίψεως, τῆς ἀνίας, τῆς νοσταλγίας, τῆς ἀηδίας τοῦ βίου καὶ τῆς πρὸς τὴν αὐτοκτονίαν τάσεως. Ἐὰν τὸ πάθος γείνη κύριον ἐνὸς τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἷτινες εἶναι κατα-

βεβλημένοι ἐκ τῶν ἀθλιότητων καὶ τῶν ἀπογοητεύσεων τοῦ παρόντος βίου, ἀμέσως μεταμορφοῦνται, τὸ πᾶν μεταβάλλεται δι' αὐτόν, αἱ ἐπιθυμίαι γεννῶνται, ἡ ἐλπίς μειδιᾷ, τὸ μέλλον διαλάμπει. Παραδεδομένος ὅλος εἰς τὰς νέας ἀπολαύσεις, αἷτινες τὸν παροτρύνουσι, λησμονεῖ τὰ παρελθόντα δεινὰ καὶ παρασύρεται ἀνεπαισθήτως πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν.

Παρατηρήθη ἐπίσης, ὅτι ὁ ἔρωσ παράγει θαυμασίας μεταβολὰς ἐπὶ τῶν διανοητικῶν καὶ ἠθικῶν δυνάμεων, ἐξεγείρων τὰ εὐγενέστατα τῶν αἰσθημάτων, ἰσχυροποιῶν τὴν διάνοικιν καὶ τὴν θέλησιν, ὡθεὶ πολλάκις εἰς τὸν ὑψηλότερον προορισμόν. Πόσους ποιητάς, πόσους ῥήτορας, πόσους ἥρωας, τεχνίτας, σοφοὺς δὲν ἐδημιούργησεν!

Εἶναι ἀλήθεια στηριζομένη ἐπὶ τῶν γεγονότων.

Ὁ Τισσώτος ὁμιλεῖ περὶ νέου τινός, ὅστις εἰκόσαετῆς ὢν, ἐφαίνετο τοσοῦτον ἀμβλὺς τὸν νοῦν, ὥστε θὰ ἐγίνετο τὸ παίγιον τῆς κοινωνίας, ἂν ἡ ἀγαθότης καὶ ἡ γλυκύτης του δὲν ἀπεμάκρυνον τοὺς ἐμπαιγμούς· ἐπειδὴ δὲ ἦτο πρὸς τοῦτοις ἀμαθέστατος, ἡ ὁμιλία αὐτοῦ ἦτο κοινὴ καὶ μάλιστα χυδαία.

Ἡράσθη νέας Ἰσπανίδος λίαν ὠραίας, ἧτις δὲν ἐγνώριζε τὴν Γαλλικὴν καὶ δὲν εἶχεν οὐδεμίαν ἐπιθυμίαν νὰ τὴν μάθῃ. Τὸ πάθος τοῦ νέου ἐγένετο βίαιον. Ἴνα λοιπὸν συνεννοῆται μετὰ τῆς ἐρωμένης του ἐπεχείρησε νὰ μάθῃ τὴν γλῶσσάν της. Μετὰ ἕνα μῆνα ἤρξατο νὰ συνεννοῆται· ἐπειτα ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ γλῶσσά του ἐγένετο ἔμφυχος, εὐρους, πλήρης ἰδεῶν καὶ θελγήτρων. Τέλος αἱ διανοητικαὶ αὐτοῦ δυνάμεις, αἷτινες ἐκοιμῶντο, ἀφυπνίσθησαν. Μετὰ δέκα πέντε μῆνας ἦτο ἄνθρωπος πράγματι ἀξίεραστός καὶ πεπαιδευμένος.

Ἡ ἱστορία τοῦ ζωγράφου Κυντύνου (Quyntyn) ἔμεινε περιβόητος. Ἐξήσκει ἐπὶ δέκα ἔτη τὴν τέχνην τοῦ πεταλωτοῦ ἐν Ἀμβέρσῃ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Μησίου. Ἡράσθη τῆς θυγατρὸς ζωγράφου τινός, ἧτις ἠρνήθη νὰ δώσῃ αὐτῷ τὴν χεῖρά της ὁμόσασα, ὅτι δὲν θὰ δώσῃ αὐτὴν εἰς ἄλλον παρὰ εἰς ζωγράφον. Ἐνισχυόμενος ὑπὸ τοῦ πάθους του, ἐγκατέλιπε τὴν σφύραν καὶ ἔλαβε τὸν χρωστήρα. Ἐγένετο μετ' ὀλίγον τόσῳ καλὸς ζωγράφος, ὥστε ὁ πατὴρ τῷ ἔδωκε μετὰ μεγάλης χαρᾶς τὴν θυγατέρα του. Κατέστη περιβόητος, αἱ δὲ εἰκόνες αὐτοῦ εἶναι καὶ νῦν πολῦτιμοι.

Πολλάκις μετεχειρίσθησαν ἐπιτυχῶς τὸν ἔρωτα ὡς ἀνταγωνιστὴν ἄλλων παθῶν· οὕτως ἡ μέθη, ἡ ὀκνηρία, ἡ φιλοδοξία, δύνανται νὰ μετατραπῶσι

ὑπὸ τινος χρηστοῦ πάθους, ὅπερ κυριεύει ἰσχυρῶς τῆς ψυχῆς ἀνθρώπου τινός.

Ἴδου τὰ σωτηριώδη ἀποτελέσματα τοῦ ἔρωτος.

Ἄς εἴπωμεν ἤδη περὶ τῶν ἀταξιών, τὰς ὁποίας γεννᾷ τὸ ἀχαλίνωτον πάθος.

Ἐρως παραπολὺ θερμός, κατέχων ἀπαύστως τὴν φαντασίαν, ἔχει δυσάρεστα ἀποτελέσματα ἐπὶ τοῦ ὀργανισμοῦ.

Ἐξ αὐτοῦ προέρχεται ἐν πρώτοις ἐξεγέρσεις πυρετικῆς, ἧτις μετ' ὀλίγον παραχωρεῖ τὴν θέσιν εἰς τὴν ἀτονίαν τῶν λειτουργιῶν μετ' ἀπωλείας τῆς ὀρέξεως, δυσπεψιῶν δεινῶν, ἀϋπνιῶν, στενοχωριῶν. Βραδύτερον, ἂν τὸ πάθος βραδύνῃ νὰ ἱκανοποιηθῇ, ἐπέρχεται ἡ ἐξασθένησις τοῦ ὀργανισμοῦ, ἡ ἰσχύνη καὶ ὁ βραδὺς νευρικός πυρετός, τὸν ὁποῖον τοσοῦτον καλῶς περιέγραψεν ὁ Λορρῆς (Lorry). Παρὰ τοῖς αἱματώδεσι παρατηροῦνται αἰμορραγίαι τῆς ρινός, τοῦ στόθους, παλμοὶ τῆς καρδίας ἄτακτοι. Οἱ νευρικοὶ βασιανίζονται ὑπὸ ἀνησυχιῶν ἐν τῇ αἰσθητικότητι καὶ ἐν τῇ αἱματοποιήσει τοῦ χυλοῦ, ἐν τῇ χλωρώσει ὑπὸ νευραλγιῶν, ὑστερισμῶν, κτλ.

Δὲν εἶναι σπάνιον νὰ βλέπη τις νέας συζύγους παραδεδομένας μετὰ πολλῆς ζέσεως εἰς τὰς ἀπολαύσεις τοῦ σώματος. Μετὰ τῆς καταχρήσεως ἐπέρχεται ἡ ἀταξία ἐν τῇ ὑγιείᾳ. Ὁ ἔρωσ δὲν μεταδίδει τὴν ζωὴν ἢ ἐπὶ βλάβῃ τοῦ διδόντος αὐτήν. Ἐν τῇ παραγωγῇ ὁ ἄνθρωπος ἀποσπᾷ τρόπον τινὰ μετὰ ὀρμῆς μέρος ἐκ τοῦ ἄντος αὐτοῦ· τὸ ἀποσπώμενον δὲ τοῦτο μέρος εἶναι ἡ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός του, εἶναι τὸ αἷμα ἐκ τοῦ αἵματός του· διότι τὸ σπέρμα εἶναι ὁ αἰθὴρ τῆς ζωῆς. Μήπως ἀπώλεια ὑπερβάλλουσα δὲν ἐξαντλεῖ τὸν ὀργανισμόν καὶ δὲν προδιαθέτει εἰς τὰς δεινοτάτας ἀσθενείας;

Συχνότατα αἱ ἀφροδισιακαὶ ὑπερβολαὶ ἐπιφέρουσι τὰς χρονίας ἀσθενείας. (Ἐπεταί συνέχεια.)

ΟΜΟΙΑ ΚΑΙ ΑΝΟΜΟΙΑ

Κύριε συντάκτα τῆς Ἐπιθεωρήσεως.

Ἐν τῇ, κατὰ τὰ ἄλλα καλῆ «περὶ ἔρωτος» διατριβῇ τῇ μεταφρασθεῖσιν ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ καὶ καταχωρισθεῖσιν ἐν τῷ παρελθόντι φύλλῳ τῆς Ἐπιθεωρήσεως (ἀριθ. 38 σελ. 188), ἀπαντᾷ καὶ ἡ ἐξῆς ὑποσημείωσις.¹

¹) Σ. Δ. Δημοσιεύοντες τὴν πραγματείαν ταύτην, εἰς ἣν ἔλαβε τὸ ἐνδόσιμον ὁ κ. Ὁθ. Ρουσόπουλος ἐκ τῆς ἐσφαλμένως δημοσιευθείσης σημειώσεως, εὐχαριστοῦμεν

«Ἐνταῦθα ὑπάρχει εἰς τῶν μεγάλων τῆς φύσεως νόμων· τὰ μὲν ὅμοια ἔλκονται, τὰ δὲ ἀνόμοια ἀπωθοῦνται. Τὸν νόμον τοῦτον ἀπαντῶμεν ἐν τῇ φυσικῇ, τῇ χημείᾳ, τῇ φυσικῇ ἱστορίᾳ, τῇ φυσιολογίᾳ, τῇ ἱατρικῇ καὶ τῇ ἠθικῇ.»

Ὁφείλω νὰ ὁμολογήσω τὴν ἀγνοίαν μου, κύριε συντάκτα, ἐπὶ τοῦ νόμου τούτου, ὁ ὁποῖος βεβαίως εἶναι νὰ ἀνακάλυψις, λίαν σπουδαία, ἧτις δὲν πρέπει νὰ παρέλθῃ ἀπαρατήρητος, ἵνα μὴ στέρηθῃ ἡ Ἑλλάς τὴν ἐξ αὐτῆς δόξαν.

Καθὼς πᾶς καὶ τῶν στοιχείων τῆς φυσικῆς γευσάμενος γνωρίζει, ὁ μέχρι τοῦ νῦν γνωστός ἐν τῇ φυσικῇ νόμος εἶναι, ὅτι τὰ ἐτερόνυμα, ἢ ἀνόμοια ἂν θέλετε, ἔλκονται, τὰ δὲ ὁμόνυμα ἢ ὅμοια, ἀπωθοῦνται.

Τὸ συμπέρασμα μου, κύριε συντάκτα, εἶναι, ὅτι προτιμότερον νὰ μὴ ὑπῆρχεν ἡ ὑποσημείωσις αὕτη, ἢ ἐὰν ὑπῆρχε, νὰ ἦτο ὀρθῆ· ἄριστα ἐποίησεν ὁ μεταφραστής, μεταφράσας τὴν περὶ ἔρωτος διατριβήν, κακῶς ὅμως ἀφ' ἐτέρου ἔπραξεν ὑποσημειῶν καὶ ποιούμενος παρατηρήσεις, εἰς πράγματα ἀλλότρια αὐτῷ.

Τὰς ὀλίγας ταύτας λέξεις ἔγραψα χάριν τῆς φίλης Ἐπιθεωρήσεως, εἰς ἣν δὲν θὰ ἦναι βεβαίως εὐχάριστον νὰ μὲνωσι τοιαῦτα ἀδιόρθωτα· ἂν ἦτο ἄλλο φύλλον βεβαίως δὲν θὰ ἐλάμβανον τὸν κόπον νὰ ἀκριβολογήσω ἢ μικρολογῆσω τόσον.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 25 Σεπτεμβρίου 1881.

ΘΩΝ Α. ΡΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ Δ. Φ.

ΣΚΕΨΕΙΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΔΟΥΜΑ ΥΙΟΥ

Ἄς τὸ ἐπὶ πρὸς αἴσχος τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· Ἡ ζηλοτυπία εἶναι ἀπόλυτος, φυσικὴ, ὕλική. Συγχωροῦμεν εἰς ἐκείνην, ἣν ἀγαπῶμεν, ἀπείρους ἐπιθυμίας μοιχείας, ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ ἐπηκολούθησεν ἐκτέλεσις αὐτῶν· συγχωροῦμεν αὐτῇ νὰ λατρεύῃ ἕνα ἄλλον ἄνδρα, πλὴν ἡμῶν, ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ ἀνῆκεν εἰς αὐτόν· συγχωροῦμεν τέλος τὴν ψυχὴν, ἐὰν τὸ σῶμα δὲν ὑπῆρξε συνένοχον. Διὰ τοῦτο αἱ γυναῖκες ἀρνοῦνται τὸ φυσικὸν γεγονός οὐχὶ ἐξ

αὐτῷ ἐπὶ τῇ ὑπολήψει ἣν ἔχει πρὸς τὴν Ἐπιθεωρήσιν καὶ τῇ προθυμίᾳ, μετ' ἧς ἔσπευσε ν' ἀγγεῖλῃ ἡμῖν τὰ ἐσφαλμένως τυπωθέντα. Δυστυχῶς παρήλθομεν ἐν ἀγνοίᾳ τὴν ἀνωτέρω κακῶς ἔχουσαν σημείωσιν. Ἐπίσης δὲ ἐσφαλμένως ἐδημοσιεύθη καὶ ἡ ἐν τῷ τέλει τοῦ παρελθόντος φύλλου σημείωσις περὶ τῆς πραγματείας τοῦ κ. Ch. Arnauld. Οὕτως, ἀντὶ δημοσιευθεῖσα καὶ μεταφραζομένη διορθωθήτωσαν εἰς δημοσιευθείσης καὶ μεταφραζομένης.

αἰδοῦς, οὐχὶ ἐκ τύψεως συνειδότος, οὐχὶ ἐκ συναισθήσεως, ἀλλὰ διότι καλῶς γνωρίζουν ὅτι ἐκ νέου δύνανται νὰ μᾶς κυριεύσωσιν, ἐν ὅσῳ πιστεύομεν εἰς τὴν ἀθωότητα τῆς σαρκὸς καὶ ὅτι ἐκεῖ εἶναι τὸ ἔσχατον ὄριον τῆς μεγαλοψυχίας ἡμῶν, διότι ἐκεῖ εἶναι ἡ ἐσχάτη ὑποχώρησις τῆς ὑπερηφανείας ἡμῶν.

* * *
Αἱ γυναῖκες ἔχουσι τὴν μανίαν νὰ γράφωσιν ἐπιστολάς.

* * *
Οἱ ἄνδρες δὲν πιστεύουν εἰς τὴν ἀγάπην τῆς γυναϊκός, εἰμὴ ὅταν παραδίδηται εἰς αὐτούς,

* * *
'Ὅποσον τρομερὸν δῶρον ἡ μνήμη! Δι' ὅποτον σφάλμα ἤθελε νὰ τιμωρήσῃ ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ἔταν ἔδωκεν αὐτῷ τὸ ἐπίφοδον τοῦτο πλεονέκτημα; ὑπάρχουσι εὐτυχεῖς ἀναμνήσεις, λέγουν. Ναί, ἐν ὅσῳ μᾶς συνοδεύει ἡ εὐτυχία· ἀλλ' εἰς τὴν πρώτην θλίψιν, ἢ εἰς τὴν πρώτην τύψιν τοῦ συνειδότος, ὄλαι αὐταὶ αἱ ἀναμνήσεις, φεύγουσι, καὶ ἐὰν τρέχωμεν κατόπιν αὐτῶν, στρέφονται καὶ μᾶς κτυποῦν κατάκαρδα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

Πλάναί συνταγματικά· ἀπόσπασμα ἀνεκδότου πραγματείας περὶ τοῦ καθ' ἔλου δημοσίου δικαίου ὑπὸ Α. Ν. Στούπη, δικηγόρου καὶ ὑφηγητοῦ. Τύποις Ἐνώσεως. 8^{ov} Σελ. 54.

— Ὁ φωστῆρ ἐν προξένοις καὶ θησαυρὸς ἐν πολίταις Πάνος ὁ Γουλιμῆς. Ἐκδοσις δευτέρα μετὰ προσθηκῶν καὶ ἐπεξηγήσεων. Ἐν Ἐρμουπόλει Σύρου. 8^{ov} Σελ. 42.

— Μέθοδος κατὰ Ἄην καὶ Ὀλλενδόρφον μετὰ προσθήκης ἐκφράσεων τινῶν πρὸς ἐκμάθησιν τῆς Γαλλικῆς ἐν τῇ συνήθει συνομιλίᾳ ὑπὸ Κωνσταντίνου Βαρδάτη καθηγητοῦ. Ἐκδότης Ἀναστάσιος Γ. Παπαγεωργίου. 8^{ov} Σελ. γ' καὶ 268.

— Théodore de Grave: Οἱ μονομάχοι· μετάφρασις Κωνστ. Τρ. Λαζαρέτου. 8^{ov} Σελ. 30.

— Καταστατικὸν τῆς ἐταιρίας τῶν τυπογράφων καὶ βιβλιοδετῶν Γουτεμβέργιου, συζητηθὲν καὶ ἐγκριθὲν ὑπὸ τῆς ΚΗ' γενικῆς τῶν ἐταίρων συνελεύσεως τῇ 5ῃ καὶ 19ῃ Ἰουλίου 1881. 8^{ov} Σελ. 23.

— Λόγος εἰς τὸν Γεώργιον Σουρίαν, ἐπὶ τῇ κηδείᾳ αὐτοῦ, ἐν τῇ ἱερῇ ναῖ τῷ ἁγίου Νικολάου, καὶ λόγος ἐπὶ τῶν ἐτησίων γενικῶν ἐξετάσεων τῆς 14 Ἰουνίου 1881, ἀμφότεροι ὑπὸ Ἰωάννου Κ. Παντούρη, γυμνασιάρχου ἐν Ἐρμουπόλει 8^{ov} Σελ. 95.

— Ἀναγνώσματα ἐκ τοῦ Ἡροδότου πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῶν δημοτικῶν σχολείων κατὰ τὸ πρόγραμμα τοῦ προτύπου σχολείου τοῦ διδασκαλείου καὶ τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως· ὑπὸ Χ. Πούλιου, καθηγητοῦ ἐν τῷ Α'. Γυμνασίῳ Ἀθηνῶν μετὰ εἰκόνων καὶ γεωγραφικῶν πινάκων. 12^{ov} Σελ. 192.

ΕΝ Τῷ ΓΡΑΦΕΙῷ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΕΩΣ

ΕΝΘΑ ΚΑΙ ΤΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ

ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ

33 — ΟΔΟΣ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ — 33

ΕΥΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΚΑΙ ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ

ΤΑ ΕΞΗΣ ΒΙΒΛΙΑ

- 1) Ὁ Α' τόμος τῆς Πολιτικῆς καὶ Φιλολογικῆς Ἐπιθεωρήσεως ἐκ σελίων 416 . . . . . Ν. Δρ. 6.
- 2) Π. ΚΑΒΒΑΔΙΑ Δ. Φ. ὑφηγητοῦ τῆς ἀρχαιολογίας ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ: Ἡ Ἀθηναῖ ἢ παρά το Βυρβάκειον εὑρεθεῖσα ἐν σχέσει πρὸς τὴν Ἀθηνᾶν τοῦ Παρθενῶνος. . . . . Ν. Δρ. 4.
- 3) ΚΩΝΣΤ. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ γραμματέως Α'. τάξεως παρὰ τῷ ὑπουργείῳ τῆς Δικαιοσύνης: Γνωμοδοτήσεις τῆς εἰσαγγελίας τοῦ Ἀρείου Πάγου ἐπὶ διαφόρων ζητημάτων. . . . Ν. Δρ. 5.
- 4) Γ. Χ. ΒΑΦΑ: Μελέτη ἐπὶ τῶν μεταλλικῶν ὑδάτων Λουτρακίου. . . . . Ν. Δρ. 2.
- 5) " Περὶ τῆς διφθερίτιδος ἐν Ἀθῆναις· ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἱατρικῇ ἐταιρίᾳ κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 7 Μαρτίου 1880 . . . Ν. Δρ. 1.50.
- 6) " Περὶ τῆς παραλύσεως τοῦ προσωπικοῦ νεύρου. . . . . Ν. Δρ. 2.
- 7) Α. ΣΟΥΤΣΟΥ Σάτυροι· ἔκδοσις νεωτάτη. . . . . Ν. Δρ. 4.
- 8) Δ. Γ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΛΟΥ: Μῦθοι καὶ διάλογοι πρὸς χρῆσιν τῶν ἀνήθων. . . . . Ν. Δρ. 4.
- 9) " Ἡ φωνὴ τῆς καρδιάς μου, λυρική συλλογὴ, βραβευθεῖσα εἰς τὸν Βουτσιαῶτον ποιητικὸν ἀγῶνα τοῦ 1873. . . . . Ν. Δρ. 4.
- 10) Α. Ν. ΣΤΟΥΠΗ: δικηγόρου καὶ ὑφηγητοῦ: Πλάναί Συνταγματικά· ἀπόσπασμα ἀνεκδότου πραγματείας περὶ τοῦ καθ' ἔλου δημοσίου δικαίου. . . . . Ν. Δρ. 4.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΕΝΩΣΕΩΣ

ΑΝΤΙ ΔΡΑΧΜΗΣ ΝΕΑΣ Ο ΤΟΜΟΣ

- ΑΡΙΘ. 1.—ΚΑΡΟΛΟΥ ΔΕΛΥΣ: Μυθιστορίαι, τόμος Α'. —Ὁ Πέτρος.—Ἡ κοιμημένη ψυχὴ.
- ΑΡΙΘ. 2.—ΑΛΦΟΝΣΟΥ ΛΑΜΑΡΤΙΝΟΥ: Ἐλοῖζα καὶ Ἀβελάρδος.
- ΑΡΙΘ. 3.—ΑΔΑΛΒΕΡΤΟΥ ΣΑΜΙΣΣΩ: Πέτρου Σλέμιλ θαυμαστή ἱστορία.

Τὸ τυπογραφεῖον τῆς ΕΝΩΣΕΩΣ ἀναδέχεται πᾶσαν τυπογραφικὴν ἔργασίαν εἰς τιμὰς μετρίας. Ὑπόσχεται δὲ ταχύτητα εἰς τὴν ἔργασίαν καὶ φιλοκαλίαν.